



Ministerie van Verkeer en Waterstaat

Defensie

Ministerie van Defensie

**Project
Mainportontwikkeling
Rotterdam**

**Accountantsrapport bij
Voortgangsrapportage 6**

**Uitgebracht ten behoeve van de
Tweede Kamer der Staten-Generaal**

Peildatum 1 juli 2009

Datum 8 oktober 2009
Rapportnr. 8267

Inhoudsopgave

VOORWOORD	3
1 INLEIDING	4
2 DE OVER DE PERIODE 1 JULI 2008 TOT EN MET 30 JUNI 2009 IN DE VOORTGANGSRAPPORTAGES 5 EN 6 VERANTWOORDE VERPLICHTINGEN, UITGAVEN EN ONTVANGSTEN	6
2.1 Accountantsverklaring	6
3 DE VOLLEDIGHEID EN DE TOTSTANDKOMING VAN DE IN DE VOORTGANGSRAPPORTAGE 6 OPGENOMEN INFORMATIE EN DE TOEREIKENDHEID VAN DE BEHEERSING EN HET BEHEER VAN HET PROJECT	8
3.1 Inleiding	8
3.2 Criteria	8
3.3 Samenvatting van de verrichte werkzaamheden	9
3.4 Conclusies	10
3.5 Bevindingen	10
4 BIJLAGE: VOORTGANGSRAPPORTAGE 6 PMR	18

Voorwoord

Om de aanpak en werkwijze van de departementale auditdiensten met betrekking tot de controle- en rapportage taak voortvloeiend uit de Regeling grote projecten te stroomlijnen en zoveel mogelijk te uniformeren, heeft binnen de departementale auditdiensten een herijking van deze aanpak en werkwijze plaatsgevonden. Dit heeft naast een gewijzigde aanpak eveneens geleid tot een gewijzigde rapportage. Deze rapportage wijkt daarom af van de vorige door ons uitgebrachte rapportages.

In de Regeling grote projecten wordt in het kader van de voortgangsrapportage een oordeel gevraagd over een aantal nader benoemde aspecten. In relatie tot de geldende beroepsregels voor accountants leidt dit in beginsel tot een assurance opdracht.

Op grond van de beroepsregels hebben wij de opdracht tweeledig verdeeld en rapporteren wij als volgt:

- verantwoording van verplichtingen, uitgaven en ontvangsten over de periode 1 juli 2008 tot en met 30 juni 2009: accountantsverklaring;
- volledigheid en totstandkomingsproces van de informatie in de voortgangsrapportage 6 en de toereikendheid van de beheersing en het beheer van het project in de periode 1 juli 2008 tot en met 30 juni 2009: assurance-rapportage met conclusies (met onderliggende bevindingen).

In hoofdstuk 2 is de accountantsverklaring bij de verplichtingen, uitgaven en ontvangsten opgenomen.

In hoofdstuk 3 zijn conclusies geformuleerd met betrekking tot:

- de volledigheid van de financiële en niet-financiële informatie in de voortgangsrapportage 6 in relatie tot de gestelde eisen in de Regeling grote projecten;
- het proces van totstandkoming van de niet-financiële informatie;
- de beheersing en het beheer van het project.

1 Inleiding

Opdracht

Het Project Mainportontwikkeling Rotterdam (PMR) is door de Tweede Kamer der Staten-Generaal op 14 december 1999 als groot project aangewezen. In het kader van de Regeling grote projecten dient bij de voortgangsrapportages periodiek een accountantsrapport gevoegd te worden met een oordeel over:

- de beheersing en het beheer van het project, waaronder begrepen de toereikendheid van de projectorganisatie, de kwaliteit van de bestuurlijke informatievoorziening, de werking van de administratieve organisatie en de werking van het systeem van interne controle;
- de kwaliteit en de volledigheid van de in de voortgangsrapportage opgenomen financiële en niet-financiële informatie.

Het onderzoek is uitgevoerd in opdracht van de Minister van Verkeer en Waterstaat in de vorm van een joint audit door de departementale Auditdiensten van het ministerie van Verkeer en Waterstaat en van het ministerie van Defensie.

Bij ons onderzoek hebben wij gebruik gemaakt van werkzaamheden die door de Rijksauditdienst en de Auditdienst van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit zijn uitgevoerd.

Beschrijving van het object van onderzoek

Wij hebben voortgangsrapportage 6 met als peildatum 1 juli 2009, die als bijlage bij dit rapport is gevoegd, onderzocht. Deze voortgangsrapportage is opgesteld onder de verantwoordelijkheid van de Minister van Verkeer en Waterstaat.

De beheersing en het beheer van het project, zoals dat in de periode 1 juli 2008 tot en met 30 juni 2009 plaatsvond, is eveneens door ons onderzocht.

Het is onze verantwoordelijkheid om:

- een accountantsverklaring af te geven met betrekking tot de in de voortgangsrapportage verantwoorde verplichtingen, uitgaven en ontvangsten over de periode 1 juli 2008 tot en met 30 juni 2009;
- conclusies te formuleren over:
 - o de volledigheid van de in de voortgangsrapportage opgenomen financiële en niet-financiële informatie in relatie tot de eisen gesteld in artikel 12 van de Regeling grote projecten;

- het proces van totstandkoming (ordelijk, controleerbaar en deugdelijk) van de in de voortgangsrapportage opgenomen niet-financiële informatie;
- de beheersing en het beheer van het project in de periode 1 juli 2008 tot en met 30 juni 2009.

2 De over de periode 1 juli 2008 tot en met 30 juni 2009 in de voortgangsrapportages 5 en 6 verantwoorde verplichtingen, uitgaven en ontvangsten

2.1 Accountantsverklaring

Afgegeven ten behoeve van de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

Opdracht

Wij hebben de juistheid, volledigheid en comptabele rechtmatigheid van de verplichtingen, uitgaven en ontvangsten, zoals opgenomen in de kolom 'deze periode' van respectievelijk de tabellen 3, 4 en 5 van de voortgangsrapportages 5 en 6 inzake PMR, gecontroleerd.

De Minister van Verkeer en Waterstaat is uit hoofde van de Regeling grote projecten verantwoordelijk voor het opstellen en aan de Tweede Kamer toezenden van de voortgangsrapportages alsmede voor de juistheid, volledigheid en comptabele rechtmatigheid van de daarin opgenomen verplichtingen, uitgaven en ontvangsten.

Het is onze verantwoordelijkheid een oordeel te geven over de juistheid, volledigheid en comptabele rechtmatigheid van deze verplichtingen, uitgaven en ontvangsten.

Werkzaamheden

Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht. Dienovereenkomstig dienen wij onze controle zodanig te plannen en uit te voeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen over de juistheid, volledigheid en comptabele rechtmatigheid van de in de voortgangsrapportage opgenomen verplichtingen, uitgaven en ontvangsten. Een controle omvat onder meer een onderzoek door middel van deelwaarnemingen van relevante gegevens.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

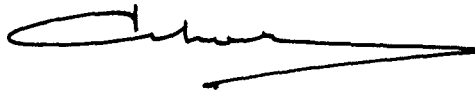
Oordeel

Naar ons oordeel geven de voortgangsrapportages 5 en 6 in de kolom 'deze periode' van respectievelijk de tabellen 3, 4 en 5 de verplichtingen, uitgaven en ontvangsten in alle van materieel belang zijnde aspecten juist en volledig weer op basis van het kas-verplichtingenstelsel als bedoeld in artikel 3 van de Comptabiliteitswet 2001.

Voorts zijn wij van oordeel dat de in de kolom 'deze periode' van deze tabellen verantwoorde verplichtingen, uitgaven en ontvangsten in alle van materieel belang zijnde aspecten voldoen aan de eis van comptabele rechtmatigheid als bedoeld in de Regeling Rijksbegrotingsvoorschriften 2009.

's-Gravenhage, 8 oktober 2009

Directeur Auditdienst van het ministerie van Verkeer en Waterstaat



P. Scholte RA

Plv. directeur Auditdienst van het ministerie van Defensie



Cdre. A. Bezemer RA

3 De volledigheid en de totstandkoming van de in de voortgangsrapportage 6 opgenomen informatie en de toereikendheid van de beheersing en het beheer van het project

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk zijn conclusies geformuleerd met betrekking tot de volledigheid van de financiële en niet-financiële informatie in de bijgevoegde voortgangsrapportage in relatie tot de gestelde eisen in de Regeling grote projecten, met betrekking tot het proces van totstandkoming van de niet-financiële informatie en met betrekking tot de toereikendheid van de beheersing en het beheer van het project.

De Minister van Verkeer en Waterstaat is verantwoordelijk voor het opstellen van de voortgangsrapportage en voor de toereikendheid van de beheersing en het beheer van het project.

Wij hebben ons onderzoek verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder Standaard 3000 "Assurance-opdrachten anders dan opdrachten tot controle en beoordeling van historische financiële informatie". Dienovereenkomstig hebben wij ons onderzoek zodanig gepland en uitgevoerd dat een redelijke zekerheid is verkregen voor onze conclusies met betrekking tot de door ons onderzochte punten. Een assurance-opdracht omvat onder meer een onderzoek door middel van deelwaarnemingen van relevante gegevens.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen assurance-informatie voldoende en geschikt is als basis voor onze conclusies.

3.2 Criteria

De volledigheid van de in de voortgangsrapportage opgenomen financiële en niet-financiële informatie is beoordeeld aan de hand van de eisen die hieraan worden gesteld in de Regeling grote projecten.

Met betrekking tot de totstandkoming van niet-financiële informatie geldt dat de desbetreffende informatie op een ordelijke, controleerbare en deugdelijke wijze tot stand dient te komen. De belangrijkste in dat kader vast te stellen aspecten zijn dat:

- de verantwoordelijkheden en bevoegdheden goed in het totstandkomingsproces zijn belegd;
- het totstandkomingsproces achteraf reconstrueerbaar is;
- de informatie die als uitkomst van het totstandkomingsproces is opgeleverd op volledige en juiste wijze in de voortgangsrapportage is opgenomen.

Verder geldt dat de niet-financiële informatie niet strijdig mag zijn met andere in de voortgangsrapportage opgenomen informatie. Waar nodig dient de niet-financiële informatie te zijn voorzien van een duidelijke bronvermelding.

De toereikendheid van de beheersing en het beheer van het project is beoordeeld aan de hand van het specifiek voor PMR ontwikkelde beheersmodel. Dit beheersmodel beschrijft onder andere de inrichting van de projectorganisatie en de beheersmaatregelen met betrekking tot het risicomanagement, de planning en de voortgangsbewaking, de interne informatievoorziening, het budgetbeheer en het beheer van de post onvoorzien en de toepassing van het instrument auditing.

3.3 Samenvatting van de verrichte werkzaamheden

3.3.1 *De volledigheid van de in de voortgangsrapportage opgenomen financiële en niet-financiële informatie*

Ter zake van de volledigheid van de in de voortgangsrapportage opgenomen financiële en niet-financiële informatie, zijn wij nagegaan of de volgens artikel 12 van de Regeling grote projecten op te nemen informatie is opgenomen in de voortgangsrapportage.

3.3.2 *Het proces van totstandkoming van de in de voortgangsrapportage opgenomen niet-financiële informatie*

Ter zake van de in de voortgangsrapportage opgenomen niet-financiële informatie zijn wij nagegaan dat deze informatie ordelijk, controleerbaar en deugdelijk tot stand is gekomen.

Voorts zijn wij nagegaan dat de opgenomen niet-financiële informatie niet strijdig is met de financiële informatie in de voortgangsrapportage.

3.3.3 *De toereikendheid van de beheersing en het beheer van het project*

Wij hebben de opzet en werking van specifieke onderdelen van de projectorganisatie - waaronder de administratieve processen en interne controlemaatregelen - beoordeeld aan de hand van het binnen het ministerie van Verkeer en Waterstaat vastgestelde beheersmodel, door middel van interviews en de beoordeling van de relevante documentatie ter zake.

Wij hebben hierbij met name aandacht besteed aan de inrichting van de projectorganisatie en de beheersmaatregelen met betrekking tot het risicomanagement, de planning en de voortgangsbewaking, de interne informatievoorziening, het budgetbeheer en het beheer van de post onvoorzien en de toepassing van het instrument auditing.

3.4 Conclusies

Op grond van ons onderzoek komen wij tot de volgende conclusies:

3.4.1 *De volledigheid van de in de voortgangsrapportage opgenomen financiële en niet-financiële informatie*

De in artikel 12 van de Regeling grote projecten voorgeschreven financiële en niet-financiële informatie is opgenomen in de voortgangsrapportage.

3.4.2 *Het proces van totstandkoming van de in de voortgangsrapportage opgenomen niet-financiële informatie*

De in de voortgangsrapportage opgenomen niet-financiële informatie is ordelijk, controleerbaar en deugdelijk tot stand gekomen.

Wij hebben vastgesteld dat de in de voortgangsrapportage opgenomen niet-financiële informatie, voor zover wij dat kunnen beoordelen, niet strijdig is met de financiële informatie.

3.4.3 *De toereikendheid van de beheersing en het beheer van het project*

De opzet van de beheersing en het beheer van PMR was in de periode 1 juli 2008 tot en met 30 juni 2009 in overeenstemming met het binnen het ministerie vastgestelde beheersmodel en voldeed wat betreft het bestaan en de werking aan de eraan te stellen eisen, met uitzondering van het expliciet vaststellen dat de uitvoeringsorganisaties alle Rijksrisico's melden en de toepassing van het instrument auditing in relatie tot de uitvoerende partijen.

3.5 Bevindingen

3.5.1 De in de voortgangsrapportage opgenomen informatie

Wat betreft de inhoud van de voortgangsrapportage plaatsen wij de volgende twee kanttekeningen:

- Het planningsoverzicht in paragraaf 4.1 van de voortgangsrapportage geeft inzicht in de integrale planning van PMR. Voor de deelprojecten 750ha en BRG merken wij op dat de standlijn geen informatie geeft over de feitelijke voortgang van deze deelprojecten. Deze opmerking is eerder gemaakt in ons rapport bij voortgangsrapportage 4. Verder merken wij op dat het planningsoverzicht geen inzicht geeft in het eventuele kritieke pad van de deelprojecten.
- De in paragraaf 4.4.2 van de voortgangsrapportage gemelde belangrijkste Rijksrisico's komen voort uit het intern gehanteerde risicoregister. De weging van de risico's uit het risicoregister, om tot de selectie van de belangrijkste in de voortgangsrapportage te rapporteren Rijksrisico's te komen, is echter onduidelijk.

3.5.2 Het proces van totstandkoming van de in de voortgangsrapportage opgenomen niet-financiële informatie

Wat betreft het proces van totstandkoming van de in de voortgangsrapportage opgenomen niet-financiële informatie merken wij op dat de transparantie van dit proces en de toegankelijkheid van de documentatie van het proces voor verbetering vatbaar is.

3.5.3 De beheersing en het beheer van het project

Rijksrol coördinerend en vakministerie VenW

VenW is het coördinerend ministerie voor PMR als geheel. VenW is het vakministerie voor de Landaanwinning inclusief de Natuurcompensatie. Het Havenbedrijf Rotterdam (HbR) realiseert de Landaanwinning voor eigen rekening en risico. De Natuurcompensatie wordt uitgevoerd door Rijkswaterstaat (RWS).

Inrichting projectorganisatie

De projectorganisatie van PMR is binnen VenW eind 2008 in sterk afgeslankte vorm overgedragen naar de lijnorganisatie. De beperkte omvang van de projectorganisatie bemoeilijkt het om expliciet te voldoen aan alle eisen die aan een groot project worden gesteld, zowel vanuit de rol van coördinerend ministerie als vakministerie.

VenW heeft in het overleg van de Coördinatiegroep aandacht besteed aan de overdracht van de projectorganisatie PMR naar de VenW-lijnorganisatie. Verder heeft VenW in gesprekken met PMR-partners, waaronder LNV en VROM, de wederzijdse verwachtingen besproken.

De projectorganisatie heeft een Overdrachtsdocument opgesteld en het reeds bestaande Beheersmodel PMR geactualiseerd. Verder is er een overdrachtdossier samengesteld.

In het overdrachtdossier zijn zowel voor RWS als voor de vakministeries LNV en VROM conceptbrieven opgenomen met daarin een korte beschrijving van de situatie na de overdracht en eventuele specifieke zaken. De brief aan RWS inzake de overdracht is reeds verzonden. De brieven aan LNV en VROM zullen worden geactualiseerd en dan worden verzonden.

De inrichting van de projectorganisatie en de wijze van projectbeheersing is beschreven in het geactualiseerde Beheersmodel PMR. In het Beheersmodel ontbreekt een beschrijving van de interne toetsing van scopewijzigingen.

Risicomanagement

Bij de overdracht van PMR naar de lijnorganisatie is een risico-analyse in relatie tot de projecthistorie opgesteld. Verder is het reeds bestaande Risicomanagementplan PMR geactualiseerd.

VenW houdt een register bij van de gesignaleerde risico's met te treffen beheersmaatregelen. Dit risicoregister wordt per kwartaal geactualiseerd. Voorheen werd gewerkt met een risicodatabase. In verband met de door VenW gesignaleerde afname van de risico's voor het project is overgegaan op een (eenvoudiger) risicoregister.

De in paragraaf 4.4.2 van de voortgangsrapportage gemelde belangrijkste Rijksrisico's komen voort uit dit intern gehanteerde risicoregister. De weging van de risico's uit het risicoregister, om tot de selectie van de belangrijkste in de voortgangsrapportage te rapporteren Rijksrisico's te komen, is echter onduidelijk.

De vakministeries LNV en VROM gaan op verschillende wijze met risicomanagement om en rapporteren hierover ook verschillend aan het coördinerend ministerie via de voortgangsrapportages van de deelprojecten. Ook wordt niet dezelfde definitie van een risico gehanteerd. Het meer eenduidig invulling geven aan het risicomanagement is een aandachtspunt.

De uitvoeringsorganisaties van de deelprojecten worden geacht de Rijksrisico's te rapporteren in de voortgangsrapportages aan de Rijkspartijen. VenW baseert zich onder andere op de Rijksrisico's die in de voortgangsrapportages worden gemeld. De Rijkspartijen stellen te weinig expliciet vast dat de uitvoeringsorganisaties alle Rijksrisico's melden.

VenW heeft beperkt zicht op de kwaliteit van het risicomanagement van de uitvoeringsorganisatie voor de Landaanwinning (HbR) en van de uitvoeringsorganisatie voor de Natuurcompensatie (RWS).

Informatievoorziening

De overlegstructuur voor PMR is beschreven in het geactualiseerde Beheersmodel PMR. In het overleg van de Coördinatiegroep PMR bespreekt VenW de voortgang van de deelprojecten van PMR met de vakministeries en de uitvoeringsorganisaties.

VenW heeft voor elk van de deelprojecten (Landaanwinning, Natuurcompensatie, 750ha en BRG) een deelvoortgangsrapportage ontvangen. VenW heeft de deelvoortgangsrapportages beoordeeld aan de hand van de afgesproken formats en de vorige deelvoortgangsrapportages. Het resultaat van deze beoordeling is schriftelijk teruggekoppeld aan HbR, RWS en LNV (750ha) en mondeling aan VROM (BRG).

Om effectiever vast te kunnen stellen of de gemaakte opmerkingen al dan niet worden overgenomen achten wij het nodig om het resultaat van de beoordeling in alle gevallen schriftelijk terug te koppelen.

Planning en voortgangsbewaking

De planning en de voortgang van elk van de deelprojecten wordt periodiek besproken in het overleg van de Coördinatiegroep PMR.

De planning van elk van de deelprojecten is opgenomen in de desbetreffende deelvoortgangsrapportages. Voor de deelprojecten 750ha en BRG geldt dat de deelvoortgangsrapportages beperkt inzicht geven in de realisatie ten opzichte van de planning. Dit bemoeilijkt de voortgangsbewaking van deze deelprojecten vanuit het coördinerend ministerie en vanuit de vakministeries.

Auditing

De beoogde wijze waarop VenW het instrument auditing inzet is beschreven in het geactualiseerde Beheersmodel PMR en nader uitgewerkt in het 'Kader voor audits PMR'.

De projectorganisatie bij VenW beschikt over een Auditjaarplan 2008-2009. De in het Auditjaarplan opgenomen audit naar de overdracht van PMR naar de lijnorganisatie is uitgevoerd. De aanbevelingen uit het rapport van deze audit verdienen deels nog opvolging. In dit kader noemen wij in het bijzonder het verzenden van de brieven inzake de situatie na de overdracht aan LNV en VROM.

VenW kiest tot op heden voor het beperkt toepassen van het instrument auditing. Wij zijn van mening dat auditing meer als een actief beheersinstrument ingezet moet worden. In dit kader is ook van belang dat VenW, als coördinerend ministerie, geïnformeerd wordt over de inzet van het instrument auditing door de vakministeries en de uitvoeringsorganisaties. Zodoende kan VenW overwegen om zelf onderzoek te doen daar waar het instrument auditing niet of onvoldoende wordt ingezet.

Budgetbeheer

Het budgetbeheer vindt plaats volgens de reguliere procedures van VenW. In het tussen de betrokken ministeries gesloten Samenwerkingsakkoord PMR zijn de criteria vastgelegd waaraan een beroep op de post Onvoorzien moet voldoen en is een procedure afgesproken voor de afwikkeling van een dergelijk verzoek.

Rijksrol vakministerie LNV

LNV is het vakministerie voor het deelproject 750ha, inclusief de groene verbinding. De provincie Zuid-Holland (PZH) coördineert de uitvoering van het programma 750ha natuur- en recreatiegebied en is eerste aanspreekpunt voor het Rijk. De PZH, de gemeente Rotterdam en de Stadsregio Rotterdam zijn de uitvoerders van, en verantwoordelijk voor, respectievelijk deelproject Buytenland, Vlinderstrik en Schiezone, en de groene verbinding. Uitgangspunt is dat de uitvoeringsrisico's bij de uitvoerders van de deelprojecten liggen.

Inrichting projectorganisatie

De uitwerkingsovereenkomst (UWO) 750ha is de basis voor de invulling van de Rijksrol door het vakministerie LNV. Voor het deelproject 750ha beschikt LNV over een organisatie van beperkte omvang die is ondergebracht in de lijnorganisatie. Bij personele wisselingen vormt dit een risico voor het behoud van relevante kennis.

Risicomanagement

LNV voert zelf geen risicomanagement uit. LNV baseert zich op het risicomanagement van de PZH. De PZH beschikt over een risicodatabase die periodiek wordt geactualiseerd. Conform de UWO 750ha meldt de PZH risico's, waaronder Rijksrisico's, aan LNV.

Informatievoorziening

Informatievoorziening vindt plaats in het overleg van de Coördinatiegroep PMR, waar LNV en de PZH aan deelnemen. Verder heeft LNV (onder andere) circa vier keer per jaar een voortgangsgesprek met de PZH.

De PZH heeft de voortgangsrapportage van het deelproject 750ha opgeleverd aan LNV. De deelvoortgangsrapportage is volgens mededeling van LNV door LNV beoordeeld aan de hand van het afgesproken format, de vorige deelvoortgangsrapportages, de UWO en het Uitvoeringsprogramma 750ha. LNV heeft de aandachtspunten met betrekking tot de deelvoortgangsrapportage mondeling en schriftelijk teruggekoppeld aan de PZH.

Planning en voortgangsbewaking

De planning van het deelproject 750ha is opgenomen in een planningsoverzicht in de deelvoortgangsrapportage. De realisatie van het deelproject is af te leiden uit de toelichtingen per subproject, echter niet uit het planningsoverzicht doordat een standlijn ontbreekt. In deze toelichtingen worden in voorkomende gevallen ook vertragingen gemeld.

Om de realisatie te kunnen monitoren is het nodig om de toelichtingen in opeenvolgende deelvoortgangsrapportages met elkaar te vergelijken.

LNV heeft met de PZH afgesproken na te gaan hoe het planningsoverzicht voor de zevende deelvoortgangsrapportage kan worden verbeterd. Hierbij zal ook de aansluiting met de planning in het Uitvoeringsprogramma 750ha worden nagegaan.

Auditing

LNV beschikt over een auditplan voor 2008. Zowel LNV als de PZH beschikken echter niet over een auditplan voor 2009. De continuïteit van de inzet van het instrument auditing is derhalve een aandachtspunt voor LNV en voor de PZH.

Budgetbeheer

De PZH beschikt over een controller en is conform de UWO 750ha financieel verantwoordelijk voor het kasbeheer. LNV beschikt eveneens over een controller voor onder andere de Rijksmiddelen waarvan ieder jaar 1/15^e deel in het Groenfonds wordt gestort.

Rijksrol vakministerie VROM

VROM is het vakministerie voor het deelproject BRG. De uitvoeringsorganisatie is de gemeente Rotterdam. Voor de projecten van BRG draagt de gemeente Rotterdam de verantwoordelijkheid en het risico.

Inrichting projectorganisatie

De UWO BRG is de basis voor de invulling van de Rijksrol door het vakministerie VROM. Gezien de beperkte financiële omvang van het deelproject BRG, is binnen VROM geen aparte projectorganisatie PMR/BRG ingericht.

Voor het deelproject BRG beschikt VROM momenteel over een organisatie van beperkte omvang. Bij personele wisselingen vormt dit een risico voor het behoud van relevante kennis.

Risicomanagement

Risicomanagement is een belangrijk onderdeel van de besturing en beheersing van het project. De door de gemeente Rotterdam en door VROM onderkende risico's worden bijgehouden in een risicotabel. Het bespreken van de risico's en de beheersmaatregelen is onderdeel van het kwartaalgesprek met de gemeente Rotterdam. De risicotabel is sinds

augustus 2008 onveranderd gebleven.

Informatievoorziening

VROM heeft een beheersplan opgesteld waarin afspraken met de gemeente Rotterdam zijn vastgelegd over de overlegstructuur, driejaarlijkse programmaplanning, financiën, wijzigingsprocedure, rapportage en risicobeheersing.

VROM analyseert en beoordeelt de deelvoortgangsrapportage op juistheid en volledigheid, waarbij het inschatten van de informatie en de visie hierop een rol speelt. De belangrijkste aspecten vanuit de toezichtoptiek zijn aanwezig.

Het opleveren van de deelvoortgangsrapportage conform het voorgeschreven format blijft een punt van aandacht voor de gemeente Rotterdam.

VROM heeft de aandachtspunten met betrekking tot de deelvoortgangsrapportage van de gemeente Rotterdam deels mondeling en deels schriftelijk teruggekoppeld aan de gemeente. Om effectiever vast te kunnen stellen of de aandachtspunten al dan niet worden overgenomen achten wij het nodig om deze integraal schriftelijk terug te koppelen.

Planning en voortgangsbewaking

Het deelproject BRG bestaat uit veel projecten die flexibel in de planning zijn. Door middel van de driejaarlijkse programmaplanning, de deelvoortgangsrapportages en de kwartaalgesprekken worden de BRG-projecten bewaakt in planning en voortgang. Op dit moment zijn projectvertragingen nog goed op te vangen doordat onderlinge compensatie in de uitvoering kan plaatsvinden. Er zijn geen volgtijdelijke activiteiten en er is op dit moment geen kritiek pad in de realisatie opgenomen omdat de einddatum voor BRG-projecten pas in 2021 ligt.

Sinds 1 juli 2008 wordt een planningsoverzicht per BRG-project als bijlage aan de deelvoortgangsrapportage toegevoegd.

Auditing

VROM heeft geen eigen auditplanning. Volgens mededeling van VROM is er geen aanleiding geweest om bij de gemeente Rotterdam audits uit te voeren.

De door ROM Rijnmond c.q. DCMR Milieudienst Rijnmond op te leveren effectrapportage wordt door VROM beschouwd als een vorm van 'auditing'. Deze rapportage dient aan te geven of de uitvoering van de leefbaarheidsprojecten het beoogde effect oplevert of dat bijsturing

noodzakelijk is. In 2010 wordt naar verwachting de eerste effectrapportage opgeleverd.

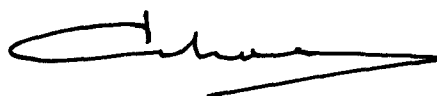
Budgetbeheer

Jaarlijks wordt het Rijksbudget verhoogd met de overeengekomen prijspeilaanpassing van 2%. Op 30 juni 2009 was in de administratie van VROM de prijspeilaanpassing 2008 en 2009 voor BRG nog niet verwerkt. De administratieve verwerking heeft plaatsgevonden in juli 2009. De gemeente Rotterdam heeft in december 2008 met het aanvragen van een voorschot voor de jaartranche 2008 al wel rekening gehouden met de prijspeilaanpassing.

Wij zijn gaarne bereid een en ander nader toe te lichten.

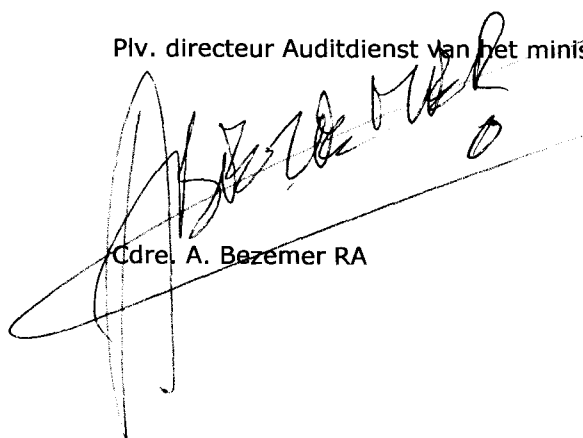
's-Gravenhage, 8 oktober 2009

Directeur Auditdienst van het ministerie van Verkeer en Waterstaat



P. Scholte RA

Plv. directeur Auditdienst van het ministerie van Defensie



Cdre. A. Bezemer RA

4 Bijlage: Voortgangsrapportage 6 PMR

Voortgangsrapportage 6 PMR

Project Mainportontwikkeling Rotterdam
1 januari 2009 - 30 juni 2009

Datum 21 september 2009
Status Definitief

Voortgangsrapportage 6 PMR

Project Mainportontwikkeling Rotterdam
1 januari 2009 - 30 juni 2009

Datum 21 september 2009
Status Definitief

Verslagperiode 1 januari 2009 tot en met 30 juni 2009

Colofon

Uitgegeven door	Ministerie van Verkeer en Waterstaat
Informatie	DG Luchtvaart en Maritieme Zaken / Zeehavens
Telefoon	070-3511492
Fax	070-3511477
Uitgevoerd door	
Opmaak	
Datum	21 September 2009
Status	Definitief
Versienummer	D68728

Inhoud

1	Inleiding 7
1.1	Zesde Voortgangsrapportage 7
1.2	Samenvatting 7
1.3	Essentialia PMR 9
1.3.1	Project Mainportontwikkeling Rotterdam 9
1.3.2	Sturingsfilosofie van het Rijk 10
2	Stand van zaken deelprojecten 14
2.1	Deelproject Landaanwinning (inclusief natuurcompensatie) 14
2.1.1	Algemeen 14
2.1.2	Maasvlakte 2 14
2.1.3	Natuurcompensatie Maasvlakte 2 15
2.1.4	Borgen van samenhang en reduceren van complexiteit vervolgpcedures 17
2.1.5	Nadeelcompensatie 17
2.1.6	Stimuleringsregeling 17
2.2	Deelproject 750 hectare natuur- en recreatiegebied 18
2.2.1	Landschapspark Buytenland op Midden-IJsselmonde(600 ha) 18
2.2.2	Schiezone (50 ha) 19
2.2.3	Vlinderstrik: Schiebroekse en Zuidpolder (100 ha) 19
2.2.4	Groene verbinding 19
2.2.5	Overige ontwikkelingen 19
2.3	Deelproject Bestaand Rotterdams Gebied 20
2.3.1	De leefbaarheidsprojecten 20
2.3.2	De intensiveringsprojecten 21
2.3.3	Overige ontwikkelingen 21
3	Stand van zaken deelprojectoverstijgende onderwerpen 23
3.1	Borging samenhang van de PKB-doelen: nu en in de toekomst 23
3.2	AMvB Ruimte 23
3.3	Overleg Maatschappelijke partijen en Tafel van Borging 23
3.4	Maatschappelijk Overleg en Bestuurlijk Overleg Voordelta 24
3.5	Monitorings- en Evaluatieprogramma's 24
4	Projectbeheersing 27
4.1	Planning 27
4.2	Scope 29
4.3	Financiën 29
4.3.1	Projectbudget 29
4.3.2	Mutatieoverzicht Rijksbudget 30
4.3.3	Ontwikkeling post Onvoorzien 31
4.3.4	Aangegane verplichtingen 31
4.3.5	Kasritme 33
4.3.6	Ontvangsten 33
4.4	Rijksrisico's 34
4.4.1	Het risicomanagement 34
4.4.2	De belangrijkste risico's 34
4.5	Borging van de afspraken en kwaliteit 36

Bijlage Lijst van documenten 39

Bijlage Afkortingenlijst 41

1 Inleiding

1.1 Zesde Voortgangsrapportage

Project Mainportontwikkeling Rotterdam (PMR) valt onder de Regeling grote projecten van de Tweede Kamer. Door middel van halfjaarlijkse voortgangsrapportages informeert de minister van Verkeer en Waterstaat, mede namens de ministers van VROM, EZ, Financiën en LNV, de Tweede Kamer over de voortgang van de deelprojecten van PMR en hun samenhang.

De voorliggende zesde Voortgangsrapportage (VGR 6) beschrijft de voortgang over de periode 1 januari 2009 tot en met 30 juni 2009. Voor een actueel beeld zijn relevante ontwikkelingen in de periode na 30 juni 2009 opgenomen in de begeleidende brief bij deze rapportage.

De verantwoordelijkheden voor de uitvoering van PMR zijn afgebakend en vastgelegd in de Bestuursovereenkomst van juni 2004 en de Uitwerkingsovereenkomsten van september 2005. De voortgang en de uitvoering van de verschillende deelprojecten zijn de verantwoordelijkheid van het Havenbedrijf Rotterdam N.V., de provincie Zuid-Holland en de gemeente Rotterdam, met uitzondering van de natuurcompensatie waar het Rijk zelf verantwoordelijk voor is. De rapportages van het Havenbedrijf Rotterdam N.V., de provincie Zuid-Holland en de gemeente Rotterdam worden afgestemd met en beoordeeld door tussenkomst van de meest betrokken departementen: VenW voor de landaanwinning en natuurcompensatie, VROM voor Bestaand Rotterdams Gebied (BRG) en LNV voor 750 ha natuur- en recreatiegebied. De rapportages zijn als bijlagen bij de zesde Voortgangsrapportage gevoegd. Mede op basis van de rapportages van de deelprojecten rapporteert het Rijk over zijn eigen verantwoordelijkheden.

Het Rijk is sinds mei 2007 aandeelhouder in het Havenbedrijf Rotterdam N.V. Het ministerie van Financiën informeert de Tweede Kamer hierover in de eigenstandige voortgangsrapportage over de staatsdeelnemingen.

1.2 Samenvatting

Op 1 september 2008 is gestart met de uitvoering van de aanleg van Maasvlakte 2. De uitvoering van de aanleg verliep in de rapportageperiode conform de planning van het Havenbedrijf. Daarnaast zijn als gevolg van het intrekken van beroepen de laatste voor de aanleg noodzakelijke besluiten onherroepelijk geworden: de concessie voor de landaanwinning, de Natuurbeschermingswetvergunning en de artikel 19 vrijstelling.

Het bestemmingsplan Maasvlakte 2 heeft tot 29 januari 2009 ter inzage gelegen. Op dit moment lopen er beroepsprocedures tegen het bestemmingsplan. Uitspraak van de Afdeling bestuursrechtspraak van Raad van State wordt eind dit jaar verwacht.

Het deelproject Natuurcompensatie is nagenoeg afgerond. Tegen de toegangsbeperkingsbesluiten die de beperking van de toegang tot het bodembeschermingsgebied en de rustgebieden regelen loopt een beroepsprocedure. Als gevolg van de overeenkomst die Havenbedrijf Rotterdam en Faunabescherming

in de verslagperiode gesloten hebben zijn de beroepen voor zover deze betrekking hebben op de natuurcompensatie voor Maasvlakte 2 ingetrokken. Uitspraak door de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State wordt in het eerste kwartaal van 2010 verwacht.

Eind 2008 was gestart met de aanleg van de duincompensatie. Op 28 mei 2009 is de uitvoering van de duincompensatie opgeleverd. Het gebied is afgesloten om de natuur zich te kunnen laten ontwikkelen.

In de PKB is opgenomen 'dat een nieuwe zeereep mogelijk wordt gemaakt voor de compensatie van het kwaliteitsverlies van de zeereep op Voorne en Goeree'. Deze zeereep bleek uiteindelijk niet nodig voor de compensatie. Met het onherroepelijk worden van de Natuurbeschermingswetvergunning is deze scopewijziging geformaliseerd.

Eind juni 2008 is de Schaderegeling Tweede Maasvlakte in de Staatscourant bekendgemaakt. Deze regeling beoogt alle verzoeken om vergoeding van planschade of nadeelcompensatie die verband houden met de aanleg van Maasvlakte 2 procedureel te coördineren door het inschakelen van één schadebeoordelingscommissie. In de verslagperiode is gewerkt aan het inrichten van de zogenaamde 'back-office' die de afhandeling van schadeverzoeken zal organiseren en coördineren. Er zijn nog geen schadeverzoeken ingediend.

De provincies Zeeland en Zuid-Holland hebben in de voorgaande verslagperiode een 'Tijdelijke Verordening Stimulering Voordelta' voor de sector recreatie en toerisme vastgesteld. Voor de provincie Zuid-Holland is het budget voor de regeling inmiddels uitgeput. De provincie Zeeland beschikt nog over een beperkt budget.

Voor het deelproject 750 ha is in de verslagperiode gewerkt aan de voorbereiding van het ontwerpbestemmingsplan Buytenland (600 ha). Het voorontwerpbestemmingsplan Buytenland en het Milieueffectrapport (MER) Buytenland hebben tot 8 januari 2009 ter visie gelegen. De Commissie voor de m.e.r. heeft op 20 april haar definitieve positieve advies gegeven; hiermee is het milieueffectonderzoek afgerond.

Voor Schiezone (50 ha) is in de verslagperiode gewerkt aan het ontwerpbestemmingsplan; dit plan heeft tot 9 juli 2009 ter inzage gelegen. Het voorontwerpbestemmingsplan Vlinderstrik (100 ha) heeft van 15 mei 2009 tot en met 26 juni 2009 ter inzage gelegen. De gemeenteraden van Lansingerland en Rotterdam hebben voor dit plan geoordeeld dat er geen MER hoeft te worden opgesteld.

Bij Buytenland en Schiezone is een lichte vertraging is opgetreden ten opzichte van de in de vorige voortgangsrapportage gepresenteerde planning. De planning past echter nog binnen de afspraken zoals deze zijn gemaakt in de Uitwerkingsovereenkomst 750 ha en het Uitvoeringsprogramma 750 ha.

De gemeente Rotterdam geeft aan dat de leefbaarheidsprojecten en intensiveringsprojecten zich voorspoedig ontwikkelen.

Twee van de vijf leefbaarheidsprojecten zijn inmiddels afgerond. Voor het Warmtebedrijf is in het voorjaar van 2009 de definitieve business case voor de doorstart van het Warmtebedrijf vastgesteld. Op basis hiervan wordt de financiering aangetrokken.

Er is door de gemeente Rotterdam nog geen oplossing gevonden voor het tekort in financiering voor Landtong Rozenburg; de planvorming ondervindt echter geen vertraging door dit tekort.

De voorbereidingswerkzaamheden voor het Stadspark Duinvallei zijn gestaakt. Er wordt overwogen om dit project te vervangen door een urgenter en met de nog beschikbare middelen meer haalbaar project. Dit heeft geen consequenties voor de te behalen leefbaarheidsdoelstellingen binnen de scope BRG.

De vijf deelprogramma's verlopen conform planning. Vier van de vijf deelprogramma's bevinden zich in de uitvoeringsfase. In 2008 heeft een heroriëntering plaatsgevonden op de projecten uit het deelprogramma Kennis Centrum Geluid, omdat diverse projecten uit het deelprogramma achterhaald waren. In de verslagperiode is gestart met de uitvoering van een aantal projecten.

De geluidsschermen Vlaardingen-Westdijk en Kleiwegkwartier zijn in de verslagperiode afgerond. Voor het geluidsschermd Gordelweg is Rijkswaterstaat in de verslagperiode gestart met de voorbereidingen.

Het deelprogramma Gebiedsgerichte Benadering heeft zich in de verslagperiode voorspoedig ontwikkeld. Veel projecten boeken voortgang en een aantal projecten is in de verslagperiode afgerond.

De uitvoerende partijen hebben geen scopewijzigingen gemeld.

1.3 Essentialia PMR

Deze paragraaf beschrijft de belangrijkste algemene kenmerken van PMR. Belangrijk kenmerk van PMR is het bijdragemodel als sturingsfilosofie. Dit werkt tevens door in de manier waarop de Voortgangsrapportage is opgesteld. Een uitvoerige beschrijving van de verantwoordelijkheden van het Rijk en de sturingsfilosofie is opgenomen in de Basisrapportage PMR (september 2006).

1.3.1 Project Mainportontwikkeling Rotterdam

De versterking van de Mainport Rotterdam levert een belangrijke bijdrage aan het Europese beleid voor het Trans-Europees Netwerk transport en dient een nationaal en regionaal economisch belang op de lange termijn. Deze versterking vindt vooral plaats door uitbreiding met ten hoogste 1000 ha netto uitgeefbaar haventerrein, op een nieuwe landaanwinning.

Naast de ruimtebehoefte voor nieuwe havens en industrie, vraagt ook de kwaliteit van de leefomgeving rond de haven nadrukkelijk om aandacht. In de regio Rijnmond zijn de gevolgen van een intensief benut haven- en industriegebied merkbaar, met name voor milieuonderwerpen als luchtkwaliteit, geluid en externe veiligheid en in een tekort aan ruimte voor natuur- en openluchtrecreatie.

Eind 2006 hebben achtereenvolgens de Tweede en Eerste Kamer ingestemd met de Planologische Kernbeslissing (PKB) PMR. De PKB PMR (2006) is vervolgens op 20 december 2006 in werking getreden. Uitgangspunt voor de PKB zijn twee samenhangende doelstellingen:

- Versterken van de mainport Rotterdam door het ruimtetekort voor haven- en industriële activiteiten in het Rotterdamse havengebied op te lossen;
- Verbeteren van de kwaliteit van de leefomgeving in de regio Rijnmond.

De PKB PMR (2006) geeft invulling aan deze doelstellingen door het ruimtelijk mogelijk maken van drie deelprojecten. In het Bestuursakkoord PMR en de Uitwerkingsovereenkomst per deelproject hebben de PMR-partners (het Rijk, de gemeente Rotterdam, het Havenbedrijf Rotterdam N.V., de stadsregio Rotterdam en de provincie Zuid-Holland) afspraken gemaakt over de uitvoering van de deelprojecten, in het bijzonder over de financiering, verantwoordelijkheden en risico's. Het gaat om de volgende drie deelprojecten:

- **Landaanwinning:** nieuw haven- en industrieterrein in de Noordzee (maximaal 1000 ha netto uitgeefbaar haventerrein) en de daarbij behorende natuurcompensatie. De PKB biedt voor de natuurcompensatie mogelijkheden voor een zeereservaat¹ (ca. 31.250 ha), een duingebied (maximaal 100 ha) en een zeereep (maximaal 23 ha)²;
- **750 ha natuur- en recreatiegebied:** nieuw natuur- en recreatiegebied op Midden-IJsselmonde (600 ha) en aan de Noordrand van Rotterdam (150 ha). Tevens is voorzien in een verbinding voor langzaam verkeer tussen Midden-IJsselmonde en Rotterdam-Zuid;
- **Bestaand Rotterdams Gebied (BRG):** een serie projecten in het bestaande havengebied, waarmee impulsen worden gegeven aan het oplossen van het ruimtetekort voor havenactiviteiten (200 ha ruimtewinst), het verbeteren van de milieukwaliteit, het aanbod en de kwaliteit van natuur- en recreatiegebied en aan de ruimtelijke kwaliteit van de regio Rotterdam.

1.3.2 *Sturingsfilosofie van het Rijk*

De betrokkenheid van de rijksoverheid bij PMR heeft een bijdragekarakter. Dit is een wezenlijk verschil met andere Grote Projecten (zoals bijvoorbeeld de Betuweroute en de HSL), waarbij de rijksoverheid direct opdrachtgever is. De essentie van het bijdragemodel is dat het Rijk onder strikte voorwaarden medewerking verleent, in de vorm van duidelijk omschreven en begrensde bijdragen, aan een deelproject waarvoor een andere partij eindverantwoordelijk is.

Met het bijdragemodel als vertrekpunt hebben Rijk en de uitvoerende partijen privaatrechtelijke afspraken gemaakt voor de realisatie van de PMR-projecten. Uitgangspunten zijn:

- de verantwoordelijkheid voor de uitvoering ligt bij die partij die daar het beste toe is uitgerust;
- de risico's liggen daar waar ze het meest adequaat kunnen worden beheerst.

Op basis hiervan zijn het Bestuursakkoord (juni 2004) met per deelproject een Uitwerkingsovereenkomst (september 2005) tot stand gekomen, waarbij de verantwoordelijkheden tussen Rijk en PMR-partners als volgt zijn verdeeld:

- het *Havenbedrijf Rotterdam N.V.* is verantwoordelijk voor de aanleg van Maasvlakte 2;
- de *provincie Zuid-Holland* draagt zorg voor de ontwikkeling van 750 hectare natuur- en recreatiegebied;

¹ Om de naam beter te laten aansluiten bij de maatregelen is ervoor gekozen het zeereservaat als 'bodembeschermingsgebied' aan te duiden.

² De PKB PMR (2006) geeft meer ruimtelijke mogelijkheden voor natuurcompensatie dan bij de voorbereiding van de besluiten over de landaanwinning nodig bleek. Het gaat om een kleiner oppervlak van het bodembeschermingsgebied (momenteel wordt uitgegaan van circa 25.000 ha), een beperkter noodzaak voor duincompensatie (momenteel circa 35 ha) en om het geheel laten vervallen van de zeereep.

- de *gemeente Rotterdam* is verantwoordelijk voor de uitvoering van het deelproject Bestaand Rotterdams Gebied;
- het *Rijk* realiseert, beheert en onderhoudt de natuurcompensatie.

Naast de verantwoordelijkheid voor de uitvoering van de natuurcompensatie betreft de directe verantwoordelijkheid van het Rijk voor PMR:

- het ruimtelijk faciliteren van het project door middel van de PKB en andere publiekrechtelijke instrumenten (vergunningen etc.);
- het verlenen van de rijksbijdragen;
- het toetsen aan de geldende voorwaarden en uitgangspunten;
- het afhandelen van het staatssteundossier in Brussel.

Bij de uitvoering van de deelprojecten ziet het Rijk toe op de naleving van de scope zoals deze is vastgelegd in de PKB, de Uitwerkingsovereenkomsten en het daarop gebaseerde toetskader. De uitvoerende partijen dragen, conform de afspraken in de Uitwerkingsovereenkomsten, de risico's die aan de uitvoering van de deelprojecten zijn verbonden.

De minister van Verkeer en Waterstaat (VenW) treedt in de uitvoeringsfase als coördinerend minister van het totale project op. Deze coördinerende verantwoordelijkheid omvat:

- de informatievoorziening en rapportages over de werkzaamheden en ontwikkelingen in het project aan de Tweede Kamer;
- het zorgen voor de interdepartementale besluitvorming over PMR;
- de coördinatie van het risicomanagement binnen het Rijk;
- zorgdragen voor integraliteit en samenhang van PMR als geheel;
- de communicatie over het project als geheel.

Op rijksniveau zijn afspraken gemaakt over de verdeling van de rijksverantwoordelijkheden:

- het ministerie van VenW is naast het coördinerende ministerie het eerstverantwoordelijk departement voor het deelproject landaanwinning en beoordeelt de deelrapportage landaanwinning en voert (in samenwerking met LNV) de natuurcompensatie uit;
- het ministerie van LNV is het eerstverantwoordelijk departement voor het deelproject 750 ha en beoordeelt de deelrapportage over de 750 ha;
- het ministerie van VROM is het eerstverantwoordelijk departement voor het deelproject BRG en beoordeelt de rapportage over BRG;
- het ministerie van EZ is verantwoordelijk voor de afhandeling van het staatssteundossier;
- het ministerie van Financiën is verantwoordelijk voor de staatsdeelneming in het aandelenkapitaal van het Havenbedrijf Rotterdam N.V.

De samenwerking tussen de departementen is in september 2005 vastgelegd in een ondertekend Samenwerkingsakkoord. Daarin zijn voor de departementen de verantwoordelijkheden geregeld met betrekking tot de deelprojecten, de rapportages en informatievoorziening en de financiën, waaronder de omgang met de rijkspost onvoorzien.

Het beleggen van de uitvoeringsverantwoordelijkheid bij andere partijen en de vaste rijksbijdrage aan de projectbudgetten begrenst het risicoprofiel van het Rijk. Deze sturingsfilosofie impliceert ook dat het Rijk beperkte mogelijkheden heeft om te

sturen buiten de privaatrechtelijke afspraken (vastgelegd in het Bestuursakkoord en de Uitwerkingsovereenkomsten) en buiten de eisen die zijn vastgelegd in de PKB PMR (2006). Tevens is het Rijk in grote mate afhankelijk van andere partijen voor de informatieverstrekking, zoals ook blijkt uit deze voortgangsrapportage. De verantwoordelijkheid voor de inhoudelijke informatie ligt in belangrijke mate bij de hiervoor genoemde uitvoerende partijen.

2 Stand van zaken deelprojecten

In dit hoofdstuk wordt per deelproject de stand van zaken gegeven. In de rapportages van de uitvoerende partijen, welke als bijlagen zijn toegevoegd, wordt uitgebreid ingegaan op het betreffende deelproject. Deze rapportages zijn beoordeeld door de vakdepartementen. De bevindingen zijn door de vakdepartementen teruggekoppeld aan de uitvoerende partijen en waar nodig verwerkt.

2.1 Deelproject Landaanwinning (inclusief natuurcompensatie)

2.1.1 *Algemeen*

Het doel van de landaanwinning is het realiseren van maximaal 1000 ha netto uitgeefbaar deepsea gebonden haventerrein. Dit is bestemd voor bedrijven die veel ruimte nodig hebben en die aan diep zeewater moeten liggen. Het gaat daarbij met name om grootschalige container op- en overslag en de bijbehorende distributie. Daarnaast biedt de landaanwinning ruimte voor grootschalige deepsea gebonden chemische industrie. Het Havenbedrijf Rotterdam N.V. is verantwoordelijk voor de realisatie en exploitatie van de landaanwinning.

De PKB PMR (2006) en de Strategische Milieubeoordeling / Passende Beoordeling Landaanwinning laten zien dat de landaanwinning kan leiden tot het aantasten van de natuurlijke kenmerken van de Natura 2000-gebieden Voordelta en Voornes Duin. De PKB bevat voorwaarden voor mitigatie en biedt ruimtelijke mogelijkheden voor compensatie voor resterende effecten. Het gaat om de ruimtelijke mogelijkheden voor een bodembeschermingsgebied en de daarin gelegen rustgebieden (tezamen voorheen zeereservaat genoemd), duincompensatie en de aanleg van een zeereep. De juridische basis voor de compensatie ligt in de Natuurbeschermingswet en de daarop te baseren besluiten. Het bodembeschermingsgebied en de rustgebieden moesten juridisch zijn ingesteld en de duincompensatie moest uitvoeringsgereed zijn, alvorens gestart kon worden met de realisatie van de landaanwinning. Het Rijk realiseert de beide natuurcompensatieprojecten. Het Rijk heeft vanuit de Uitwerkingsovereenkomst een inspanningsverplichting voor tijdelijke realisatie van de natuurcompensatie.

2.1.2 *Maasvlakte 2*

Op 1 september 2008 is gestart met de uitvoering van de aanleg van Maasvlakte 2. De uitvoering van de aanleg verliep in de rapportageperiode conform de planning van Havenbedrijf Rotterdam. De eerste zandplaten zijn permanent boven water.

In de verslagperiode zijn, als gevolg van het intrekken van beroepen, de laatste voor de aanleg noodzakelijke besluiten onherroepelijk geworden. Het betreft de concessie voor de landaanwinning, de Natuurbeschermingswetvergunning en de artikel 19 vrijstelling. Daarnaast zijn de beroepen tegen de toegangsbeperkingsbesluiten die betrekking hebben op de natuurcompensatie van Maasvlakte 2 ingetrokken. Het Havenbedrijf Rotterdam heeft in dit kader convenanten gesloten met onder andere Milieudefensie en Faunabescherming.

De volgende besluiten waren al onherroepelijk: Ontgrondingenvergunning, Wbr-vergunning en de Flora- en Faunawetonthefing.

Het bestemmingsplan Maasvlakte 2 heeft tot 29 januari 2009 ter inzage gelegen. Er zijn vier beroepen tegen het bestemmingsplan Maasvlakte 2 ingediend. De zitting inzake deze beroepen zal plaatsvinden op 13 oktober 2009. Uitspraak van de Raad van State volgt naar verwachting uiterlijk in het eerste kwartaal van 2010.

Overige ontwikkelingen

Er zijn geen scopewijzigingen gemeld.

2.1.3 *Natuurcompensatie Maasvlakte 2*

Algemeen

De aanleg en het gebruik van Maasvlakte 2 leidt tot verlies van zeenatuur en kan leiden tot een verlies van oppervlak en kwaliteit van de omringende duinen.

Het verlies van zeenatuur vloeit voort uit de aanleg van Maasvlakte 2 in de Voordelta. De Voordelta is een natuurgebied dat is aangewezen als Natura 2000-gebied, waardoor er een bescherming geldt voor leefgebieden en soorten die kenmerkend zijn voor het betreffende gebied. Omdat de aanleg van Maasvlakte 2 significante effecten op beschermde natuur kan veroorzaken, is hiervoor compensatie verplicht op grond van de Natuurbeschermingswet 1998. Deze compensatie op zee wordt bereikt met het bodembeschermingsgebied en drie rustgebieden, die zijn ingesteld met Toegangsbeperkingsbesluiten.

Het gebruik van Maasvlakte 2 kan verlies van oppervlakte en kwaliteit van het duinenlandschap bij Voorne tot gevolg hebben, als gevolg van zure depositie door emissies. Dit kwaliteitsverlies wordt gecompenseerd door de aanleg van een nieuw duingebied van 35 hectare langs de Delflandse kust.

Bodembeschermingsgebied en rustgebieden

Het bodembeschermingsgebied en de drie daarbinnen gelegen rustgebieden dienen mede voor de compensatie van de effecten van de aanleg en aanwezigheid van Maasvlakte 2. Daarnaast dienen deze drie rustgebieden deels ook ter bescherming en ontwikkeling van Natura 2000. Ter bescherming en ontwikkeling van Natura 2000 worden daarnaast nog twee andere rustgebieden ingesteld; deze twee rustgebieden maken geen deel uit van de natuurcompensatie voor Maasvlakte 2.

In het Aanwijzingsbesluit (A-besluit) voor de Voordelta zijn de begrenzing en de Natura 2000 doelstellingen opgenomen. Tevens wordt daarin toegelicht hoe de Natuurcompensatie voor Maasvlakte 2 wordt geëffectueerd. De toegangsbeperkingsbesluiten regelen de instelling van het bodembeschermingsgebied en de rustgebieden binnen het bodembeschermingsgebied. De Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State heeft in november 2008 uitspraak gedaan over de A-besluiten met betrekking tot de Voordelta en de twee verwante duingebieden (Voornes Duin en Duinen van Goeree & Kwade Hoek). Hiermee zijn de A-besluiten voor de relevante onderdelen van de aanleg van Maasvlakte 2 onherroepelijk geworden.

De toegangsbeperkingsbesluiten regelen de beperking van de toegang tot het bodembeschermingsgebied en de rustgebieden. Deze besluiten zijn inmiddels van kracht. In juni 2008 zijn de toegangsbeperkingsbesluiten na notificatie door de Europese Commissie bevestigd. De hoorzitting in het kader van de behandeling van het bezwaarschrift tegen de toegangsbeperkingsbesluiten heeft op 26 augustus 2008 plaatsgevonden en op 23 september 2008 heeft de minister van LNV het besluit op bezwaar genomen; hierbij zijn de besluiten geheel in stand gebleven. Tegen het besluit op bezwaar is vervolgens beroep ingediend. Faunabescherming heeft haar beroepen tegen de toegangsbeperkingsbesluiten die betrekking hebben op de natuurcompensatie voor Maasvlakte 2 ingetrokken. Uitspraak door de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State wordt in het eerste kwartaal van 2010 verwacht.

Duinen van Delfland

Op 26 november 2008 is formeel gestart met de aanleg van de duincompensatie. Op 28 mei 2009 is de uitvoering van de duincompensatie opgeleverd. Het gebied is afgesloten om de natuur zich te kunnen laten ontwikkelen. Op 1 juli 2009 is de beheerovereenkomst (voor 30 jaar) tussen Stichting Zuid-Hollands Landschap en Rijkswaterstaat Directie Zuid-Holland getekend.

Zeereep

In de PKB is opgenomen 'dat een nieuwe zeereep mogelijk wordt gemaakt voor de compensatie van het kwaliteitsverlies van de zeereep op Voorne en Goeree' (beslissing van wezenlijk belang 17). In de MER Aanleg Maasvlakte 2 is onderbouwd dat geen aantasting optreedt in de morfologie in de monding van het Haringvliet en dat daarmee ook geen wijziging optreedt in de hoeveelheid salt spray die op de kust terecht komt. Na de aanvaarding van de MER en de bijbehorende Passende Beoordeling heeft het bevoegd gezag ingestemd met deze onderbouwing. Compensatie van de zeereep is derhalve niet nodig en niet opgenomen in de vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet. In de voorgaande voortgangsrapportages is aangegeven dat dit een scopewijziging betreft en dat deze geformaliseerd zal worden op het moment dat de Natuurbeschermingswetvergunning onherroepelijk is geworden. Met het onherroepelijk worden van de Natuurbeschermingswetvergunning is deze scopewijziging geformaliseerd (zie verder paragraaf 4.2).

Beheerplan Voordelta

Het Beheerplan Voordelta regelt het beheer van de Voordelta in het kader van Natura 2000. Rijkswaterstaat heeft het Beheerplan samen met de provincies Zeeland en Zuid-Holland opgesteld. Het Beheerplan vloeit voort uit de verplichtingen van de Natuurbeschermingswet 1998. Het Beheerplan bevat de achtergrondinformatie en de omschrijving van de beheermaatregelen in het kader van Natura2000 én van de natuurcompensatie voor Maasvlakte 2. In juni 2008 is het Beheerplan Voordelta vastgesteld en op 21 juli 2008 is het plan bekendgemaakt. Tegen het Beheerplan lopen nog beroepsprocedures. Er staat op 19 oktober 2009 een zitting bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State gepland.

Overige ontwikkelingen

Zoals bij de paragraaf 'Zeereep' al is aangegeven heeft in de verslagperiode een scopewijziging plaatsgevonden.

2.1.4 *Borgen van samenhang en reduceren van complexiteit vervolgprocedures*
De voortgang in de besluitvorming en daarmee het onherroepelijk worden van besluiten en vergunningen brengt met zich mee dat het aantal nog lopende procedures voor (het gebruik van) de landaanwinning sterk is afgenomen. Dat neemt niet weg dat de PMR-partners (de ministeries van VenW, VROM en LNV, provincie Zuid-Holland, gemeente Rotterdam, Havenbedrijf Rotterdam N.V. en de Stadsregio Rotterdam) bij de behandeling van de nog resterende procedures alert zijn op het behoud van samenhang en het beperken van de complexiteit. In de verslagperiode is op verschillende niveaus de voortgang van de verschillende deelprojecten en de verschillende PMR-procedures besproken. Hierbij wordt een gezamenlijke integrale planning gehanteerd met aandacht voor de kritieke paden en de verschillende koppelingen tussen de procedures.

2.1.5 *Nadeelcompensatie*
Eind juni 2008 is de Schaderegeling Tweede Maasvlakte in de Staatscourant bekendgemaakt en met terugwerkende kracht tot 1 januari 2008 in werking getreden. Deze Schaderegeling beoogt alle verzoeken om vergoeding van planschade of nadeelcompensatie die verband houden met de aanleg van Maasvlakte 2 procedureel te coördineren door het inschakelen van één schadebeoordelingscommissie. Deze wijze van coördinatie is gewenst doordat bij de aanleg van Maasvlakte 2 verschillende bestuursorganen betrokken zijn met verschillende potentieel schadeveroorzakende besluiten. De regeling is ondertekend door de ministers van VenW en LNV, het college van GS van de provincie Zeeland en de colleges van B&W van de gemeenten Rotterdam en Westvoorne. De regeling is opgezet binnen de bestaande bepalingen voor schadevergoeding in de toepasselijke regelingen, waaronder de Regeling Nadeelcompensatie Verkeer en Waterstaat 1999. De Schaderegeling biedt voor benadeelde partijen het voordeel dat zij kunnen volstaan met het indienen van één verzoek bij één instantie als gevolg van PMR-besluiten in het kader van de landaanwinning en bijbehorende natuurcompensatie. Hierop volgt vervolgens één advies, ook indien schade aan verschillende bevoegde gezagen is toe te rekenen. De schadebeoordelingscommissie adviseert eveneens over een verdeling van de schade per oorzaak. De leden van de schadebeoordelingscommissie zijn door de minister van VenW benoemd.

In de verslagperiode is gewerkt aan het inrichten van de zogenaamde 'back-office' die de afhandeling van schadeverzoeken zal organiseren en coördineren.

Er zijn nog geen schadeverzoeken ingediend.

2.1.6 *Stimuleringsregeling*
De minister van VenW heeft in oktober 2006 een bedrag van 12 miljoen euro toegezegd om de kansen van de Voordelta, waar de natuurcompensatie voor de aanleg van de Tweede Maasvlakte wordt gerealiseerd, maximaal te benutten. Hiertoe wordt voor de Voordelta 9 miljoen euro beschikbaar gesteld voor de sector recreatie en toerisme en 3 miljoen euro voor de sector visserij.

De provincies Zeeland en Zuid-Holland hebben in de voorgaande verslagperiode ieder een 'Tijdelijke Verordening Stimulering Voordelta' voor de sector recreatie en toerisme vastgesteld. Voor de provincie Zuid-Holland is het budget van de

regeling inmiddels uitgeput. De provincie Zeeland beschikt nog over een beperkt budget.

In de 'Overeenkomst Duurzame Voordelta' is overeengekomen dat de 3 miljoen euro stimuleringsgelden voor de visserijsector ten goede zullen komen aan de verduurzaming van de visserij in de Voordelta. De uitwerking hiervan vindt in overleg met het ministeries van LNV en VenW, het Havenbedrijf, het Productschap Vis en de provincies Zuid-Holland en Zeeland plaats. Deze stimuleringsgelden worden voor de Voordelta via as 4 van het Europees Visserij Fonds besteed. In de verslagperiode is de regeling verder uitgewerkt.

2.2 Deelproject 750 hectare natuur- en recreatiegebied

Het deelproject 750 ha wordt uitgevoerd door de provincie Zuid-Holland, de gemeente Rotterdam en de stadsregio Rotterdam, onder coördinatie van de provincie Zuid-Holland. Het deelproject omvat drie natuur- en recreatiegebieden (Buytenland, Schiezone en Vlinderstrik) en de aanleg van een zogenaamde Groene Verbinding tussen Midden-IJsselmonde en Zuid-Rotterdam.

2.2.1 Landschapspark Buytenland op Midden-IJsselmonde(600 ha)

In de verslagperiode is gewerkt aan de voorbereiding van het ontwerpbestemmingsplan Buytenland.

Het voorontwerpbestemmingsplan Buytenland en het Milieueffectrapport (MER) Buytenland hebben tot 8 januari 2009 ter visie gelegen. De Commissie voor de m.e.r. heeft vervolgens om aanvullende informatie op het MER gevraagd, die op 11 maart 2009 aan de Commissie is verstrekt. Op 20 april heeft de Commissie voor de m.e.r. haar definitieve advies gegeven: het MER en de aanvulling daarop geven voldoende inzicht in de milieugevolgen van het voornemen van de initiatiefnemer. Met deze goedkeuring is het milieueffectonderzoek afgerond.

Gedurende de verslagperiode en na het definitieve advies van de Commissie voor de m.e.r. zijn de inspraakreacties verwerkt in het ontwerpbestemmingsplan Buytenland. Het College van B&W van de gemeente Albrandswaard zal de gemeenteraad consulteren over het ontwerpbestemmingsplan. De behandeling van het ontwerpbestemmingsplan in de gemeenteraad is voorzien voor eind september 2009. Vaststelling van het bestemmingsplan door de gemeenteraad is voorzien in februari 2010. Hiermee is enige vertraging ontstaan op de in de vorige voortgangsrapportage gepresenteerde planning, maar de planning valt binnen de afspraken zoals deze zijn gemaakt in de Uitwerkingsovereenkomst 750 ha en het Uitvoeringsprogramma 750 ha.

Ten aanzien van de grondverwerving is de inzet van de Provincie Zuid-Holland gericht op het minnelijk verwerven van gronden. In de verslagperiode is met één eigenaar overeenstemming bereikt. Met de andere eigenaren van de te verwerven gronden vinden nog onderhandelingen plaats. De grondverwerving past binnen de in het Uitvoeringsprogramma 750 ha opgenomen planning en afspraken.

2.2.2 *Schiezone (50 ha)*

In de verslagperiode is gewerkt aan het ontwerpbestemmingsplan Schiezone; dit plan heeft tot 9 juli 2009 ter inzage gelegen. De planning is erop gericht dat de Raad van de Gemeente Rotterdam het bestemmingsplan eind 2009 kan vaststellen. Hiermee is enige vertraging ontstaan op de in de vorige voortgangsrapportage gepresenteerde planning, maar de planning valt binnen de afspraken zoals deze zijn gemaakt in de Uitwerkingsovereenkomst 750 ha en het Uitvoeringsprogramma 750 ha

In samenwerking met Vereniging Natuurmonumenten is een concept inrichting- en beheerplan opgesteld dat in september 2009 met bewoners en betrokkenen besproken zal worden. Verwacht wordt dat dit plan eind 2009 gereed zal zijn.

Begin 2009 zijn de gronden die de gemeente Rotterdam reeds in bezit heeft (circa 80%) overgedragen aan Vereniging Natuurmonumenten. Voor de overige gronden vinden onderhandelingen plaats.

2.2.3 *Vlinderstrik: Schiebroekse en Zuidpolder (100 ha)*

In de verslagperiode is gewerkt aan het voorontwerpbestemmingsplan Vlinderstrik; dit plan heeft van 15 mei 2009 tot en met 26 juni 2009 ter inzage gelegen. De gemeenteraden van Lansingerland en Rotterdam hebben voor dit plan geoordeeld dat er geen MER hoeft te worden opgesteld. De planning is erop gericht dat het bestemmingsplan Vlinderstrik begin 2010 kan worden vastgesteld.

De gemeente Rotterdam heeft circa 70% van de gronden in het PKB-zoekgebied in bezit. Daarnaast zullen nog van diverse eigenaren gronden worden aangekocht. In de vorige verslagperiode is gewerkt aan een verwervingsstrategie voor deze gronden. Deze strategie wordt later dit jaar definitief gemaakt met het vaststellen van de grondexploitatie. Daarnaast worden gesprekken gevoerd met potentiële beheerders van het gebied.

2.2.4 *Groene verbinding*

In april 2008 is opdracht verleend voor het maken van het definitieve ontwerp voor de Groene Verbinding. Als gevolg van vernieuwde technische uitgangspunten voor de constructie boven het spoor en de wijze van aanbesteding is hierin vertraging opgetreden. De oplevering van het nieuwe ontwerp staat gepland voor het vierde kwartaal 2009. De start van de uitvoering staat gepland voor medio 2010 en daarmee kan de Groene Verbinding in 2012 worden opgeleverd. Dit is conform de planning zoals deze is opgenomen in het Uitvoeringsprogramma 750 ha. Daarnaast is de realisatie van de Groene Verbinding volgens de Provincie Zuid-Holland binnen het taakstellend budget uitvoerbaar.

2.2.5 *Overige ontwikkelingen*

Er zijn geen scopewijzigingen gemeld.

2.3 Deelproject Bestaand Rotterdams Gebied

De gemeente Rotterdam voert het deelproject BRG uit. BRG bestaat uit twee soorten projecten: leefbaarheidsprojecten en intensiveringsprojecten. Naast de provincie Zuid-Holland en de Stadsregio Rotterdam levert het Rijk een bijdrage aan de leefbaarheidsprojecten.

2.3.1 De leefbaarheidsprojecten

Het BRG-programma bestaat uit vijf projecten en vijf deelprogramma's, die weer diverse projecten omvatten. Het merendeel van de projecten en deelprogramma's kent een voorspoedige ontwikkeling.

De stand van zaken van de leefbaarheidsprojecten is als volgt:

- Warmtebedrijf (planvorming)
- Calandspoorbrug (afgerond)
- Landtong Rozenburg (in uitvoering)
- Oostvoornse Meer (afgerond)
- Stadspark Duinvallei (voorbereiding, gestaakt)

In de derde voortgangsrapportage is gemeld dat het deelproject Warmtebedrijf vertraging had opgelopen vanwege onaanvaardbare kosten van de uitkoppeling van warmte. Sindsdien is gewerkt aan een doorstart van het Warmtebedrijf. In het voorjaar 2009 is de definitieve businesscase voor de doorstart van het Warmtebedrijf afgerond en vastgesteld. Op basis van deze businesscase wordt de financiering aangetrokken en de uitvoering voorbereid. Verwacht wordt dat eind 2009 de investeringsbeslissingen worden genomen en dat de daadwerkelijke warmtelevering in 2012 kan starten.

In de vijfde voortgangsrapportage is gemeld dat voor Landtong Rozenburg een tekort in de financiering bestaat. Gemeente Rotterdam zoekt nog naar een oplossing voor dit tekort. Overigens ondervindt de planvorming voor de herinrichting van de Landtong Rozenburg geen vertraging door het tekort.

De voorbereidingswerkzaamheden voor het Stadspark Duinvallei zijn gestaakt. De gemeente Rotterdam heeft er in het verleden voor gekozen om budget van het Stadspark Duinvallei over te hevelen naar een ander leefbaarheidsproject. Gezien het verminderd budget is de haalbaarheid van de uitvoering van het oorspronkelijk uitvoeringsplan voor Duinvallei een vraagteken. Inmiddels wordt overwogen om dit project te vervangen door een urgenter en met de nog beschikbare middelen meer haalbaar project.

De deelprogramma's bevatten meerdere projecten, welke zich in diverse stadia van voortgang bevinden:

- Kenniscentrum Geluid (planvorming)
- Stille Wegdekken (planvorming)
- Geluidsschermen (voorbereiding en uitvoering)
- Rivierparken (voorbereiding, planvorming en uitvoering)
- Gebiedsgerichte benadering (voorbereiding en uitvoering)

In 2008 heeft een heroriëntering plaatsgevonden op de projecten uit het deelprogramma Kennis Centrum Geluid, omdat diverse projecten uit het deelprogramma achterhaald waren. In de verslagperiode is gestart met de

uitvoering van een aantal projecten. Voortgang en effectiviteit hiervan in samenhang met het budget vormen mogelijke risico's.

Voor het deelprogramma Stille wegdekken zullen vier weggedeeltes door de Provincie worden uitgevoerd. Een weggedeelte is in 2008 reeds uitgevoerd. De andere weggedeeltes zullen in 2010 en 2013 worden uitgevoerd. De aanpak van weggedelen in beheer bij gemeenten staat ingepland voor de komende jaren.

De geluidsschermen Vlaardingen-Westdijk en Kleiwegkwartier zijn in de verslagperiode afgerond. Voor het geluidsscherm Gordelweg is Rijkswaterstaat in de verslagperiode gestart met de voorbereidingen. In de voorgaande voortgangsrapportage is gemeld dat dit geluidsscherm gefinancierd zal worden uit het Innovatie Programma Geluid (IPG). De financiering vanuit BRG kwam hiermee te vervallen; een bestedingsvoorstel voor de vrijgevallen middelen is in voorbereiding.

Wat betreft deelprogramma Rivierparken zijn er ten opzichte van de situatie op 1 januari 2009 geen significante verschillen in voortgang te melden. Vijf van de tien projecten zijn afgerond, vier projecten bevinden zich in de uitvoering en één project wordt voorbereid.

Het deelprogramma Gebiedsgerichte Benadering heeft zich in de verslagperiode voorspoedig ontwikkeld. Veel projecten boeken voortgang en een aantal projecten is in de verslagperiode afgerond.

2.3.2 *De intensiveringsprojecten*

De voortgang van de intensiveringsprojecten zal, conform de Uitwerkingsovereenkomst BRG, in de volgende Voortgangsrapportage worden gemeld. In de vorige voortgangsrapportage is gemeld dat er op de peildatum 31 december 2008 reeds 189,3 ha van de 200 ha ruimtewinst die conform de Uitwerkingsovereenkomst BRG geboekt moet worden gerealiseerd is.

2.3.3 *Overige ontwikkelingen*

Er zijn door de gemeente Rotterdam geen scopewijzigingen gemeld. Waar sprake is van verschuivingen of wijzigingen in onderliggende projecten leidt dit niet tot scopewijzigingen voor BRG. Ook met de nieuwe invulling kunnen de overeengekomen doelstellingen worden gehaald.

3 Stand van zaken deelprojectoverstijgende onderwerpen

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de onderwerpen die niet specifiek bij één partij liggen of niet gekoppeld zijn aan één van de deelprojecten.

3.1 **Borging samenhang van de PKB-doelen: nu en in de toekomst**

Elk van de drie deelprojecten kent een eigen uitvoeringsdynamiek. Om te voorkomen dat deze dynamiek per deelproject het evenwicht in de dubbele doelstelling van de PKB PMR in de weg komt te staan, heeft de Tweede Kamer aangedrongen op een stevige regie van het Rijk.

De PMR-partners spannen zich in om de gewenste samenhang aan te brengen bij de (voorbereiding van de) realisatie van de deelprojecten. Naast de in paragraaf 2.1.3 genoemde afstemming tussen partijen onder leiding van het ministerie van VenW, benoemt de PKB de mogelijkheid om bij eventuele knelpunten in de voortgang doorzetkracht uit te oefenen via bestuurlijke aanwijzingen, de Rijksprojectenprocedure of anderszins. Door het ondertekenen van de Bestuursovereenkomst PMR voor Randstad Urgent, op 29 oktober 2007, is dit nog nader onderstreept. De voortgang van de verschillende deelprojecten geeft op dit moment geen aanleiding om te constateren dat een of meer deelprojecten achterblijven als gevolg van een te beperkte medewerking van de betrokken bestuursorganen.

3.2 **AMvB Ruimte**

De in de vierde en vijfde Voortgangsrapportage aangekondigde AMvB Ruimte is op 2 juni 2009 in ontwerp aan de Tweede Kamer voorgelegd waarin ter juridische bestending en borging van het rijksbeleid twee clusters van besluiten uit de PKB PMR (2006) zijn opgenomen: over landaanwinning en de daarbij behorende natuurcompensatie en over het deelproject 750 ha natuur- en recreatiegebied. Deze clusters in de AMvB Ruimte beogen geen andere inhoud te hebben dan de PKB PMR (2006). De minister van VROM streeft naar een inwerkingtreding van de AMvB medio 2010.

3.3 **Overleg Maatschappelijke partijen en Tafel van Borging**

Het Overleg Maatschappelijke Partijen (OMP)³ is in april 2009 voor de laatste keer bijeengekomen. Het OMP heeft een belangrijke rol gespeeld bij de totstandkoming en aanpassing van de PKB PMR en de besluiten die volgen op de PKB. In het OMP werden de maatschappelijke partijen geïnformeerd over de voortgang van inhoud en procedures van alle deelprojecten van PMR en vond een open gedachtewisseling plaats over alle aspecten van PMR. De voortgang in de besluitvorming maakt dat de aandacht steeds meer komt te liggen op de uitvoering van de deelprojecten.

³ De deelnemende partijen zijn: Stichting Zuid-Hollands Landschap, ANWB, LTO Noord, Vereniging Natuurmonumenten, Stichting de Noordzee, Zuid-Hollandse Milieufederatie, Productschap Vis, Veero, Recron, VNO-NCW, Deltalinqs, Kamer van Koophandel en FNV.

Zoals in de vierde Voortgangsrapportage is gemeld is met een groot deel van de maatschappelijke partijen het convenant Visie & Vertrouwen opgesteld. Dit convenant is gericht op de periode ná de besluitvorming. Deze partijen gaan vanaf de tweede helft van 2009 deelnemen aan de zogenoemde Tafel van Borging. Deze is erop gericht om de uitvoering van PMR-afspraken voor de langere termijn te concretiseren en een effectief en transparant proces te creëren om de voortgang en samenhang van projecten te bewaken. De Tafel van Borging zal onder meer geïnformeerd worden aan de hand van een zogenoemde Integrale Rapportage. In de verslagperiode is de opzet van de Integrale Rapportage en het proces om tot deze rapportage te komen vastgesteld. Daarnaast is in de verslagperiode gestart met het zoeken naar een voorzitter voor dit overleg. In de komende verslagperiode zal de eerste bijeenkomst van de Tafel van Borging plaatsvinden.

3.4 Maatschappelijk Overleg en Bestuurlijk Overleg Voordelta

Naast het OMP bestaat ook het Maatschappelijk Overleg Voordelta. Het overleg is specifiek gericht op het Beheerplan Voordelta. Aan dit overleg nemen onder andere vertegenwoordigers deel van de recreatiesector, natuurorganisaties en (visserij)bedrijfsleven. Doel van dit overleg was een pakket maatregelen te ontwikkelen dat voldoet aan de juridische eisen voor instandhouding en natuurcompensatie en dat daarnaast voldoende evenwicht biedt tussen ecologische en economische belangen. De maatschappelijke partijen hebben hun kennis van het gebied ingebracht en zo bijgedragen aan het benutten van kansen voor zowel ecologie als economie. Daarnaast is er een bestuurlijk overleg met betrokken gemeenten en waterschappen in het gebied. Het bestuurlijk overleg met deze partijen gaat met name over de informatievoorziening, de inhoud en procedures met betrekking tot het Beheerplan Voordelta. Deze overleggen blijven ook tijdens de uitvoering bestaan om bij zowel het Beheerplan Voordelta als het monitorings- en evaluatieprogramma de maatschappelijke betrokkenheid te waarborgen.

3.5 Monitorings- en Evaluatieprogramma's

Voor PMR is een groot aantal besluiten genomen waarvoor een monitorings- en/of evaluatieverplichting geldt. Het gaat om de evaluatie van de PKB PMR (2006) en de monitorings- en evaluatieprogramma's (MEP's) in het kader van de vergunningen en ruimtelijke besluiten en de daaraan ten grondslag liggende milieu-effectrapporten. In de MEP's wordt gekeken of de daadwerkelijke effecten van de uitvoering overeenkomen met in de MER-en en de Passende Beoordeling voorspelde effecten. De bevoegde gezagen gebruiken de resultaten van de uitgevoerde evaluatie om te bepalen of ze hun besluiten eventueel moeten bijstellen. In de verslagperiode is verder gewerkt aan de Monitoring en Evaluatieprogramma's (MEP's) voor de diverse aspecten van de deelprojecten.

De metingen op grond van het MEP Aanleg zijn eind 2008 van start gegaan. In periodieke voortgangsverslagen wordt het bevoegd gezag hierover geïnformeerd. Het MEP Natuurcompensatie in de Voordelta is in de verslagperiode vastgesteld. De uitvoering van de metingen is na een Europese aanbesteding gegund aan een consortium, dat inmiddels met de metingen is gestart. Het MEP Duincompensatie is in concept gereed gekomen, met bijbehorend Plan van Aanpak voor de metingen. Dit zal in de volgende verslagperiode worden vastgesteld en op de markt worden gebracht voor uitvoering.

In 2008 is gestart met de voorbereidingen van het MEP Bestemming. De verwachting is dat het MEP Bestemming in de loop van 2010 zal worden vastgesteld.

4 Projectbeheersing

Dit hoofdstuk gaat over de ontwikkelingen bij het Rijk ten aanzien van de planning, de scope, de financiën, de rijksrisico's en de borging van de afspraken en de kwaliteit.

De projectbeheersing is gericht op het tijdig realiseren van het totale project met de gewenste kwaliteit binnen de vastgestelde scope en met de beschikbare financiële middelen. Het hanteren van het bijdragemodel betekent evenwel dat het Rijk geen directe sturing uitoefent bij de daadwerkelijke uitvoering van de deelprojecten, behoudens de natuurcompensatie.

Gegeven de afgesproken risico- en verantwoordelijkheidsverdeling met de uitvoerende partijen, beperkt de voortgangsrapportage zich tot de verantwoordelijkheden van het Rijk. De uitvoerende partijen hebben de verantwoordelijkheid om aan het Rijk aan te tonen dat de realisatie van de deelprojecten volgens een beheerst proces verloopt binnen de afspraken ten aanzien van tijd, scope, geld en kwaliteit.

In de paragrafen 4.1, 4.2 en 4.3 wordt ingegaan op de onderdelen planning, scope en financiën. In paragraaf 4.4 wordt ingegaan op de geïdentificeerde onzekerheden (rijksrisico's) binnen het project en in paragraaf 4.5 wordt uiteengezet hoe de kwaliteitsborging bij het Rijk is vormgegeven.

4.1 Planning

Het overall beeld van de planning laat zien dat het project PMR zich voorspoedig ontwikkelt.

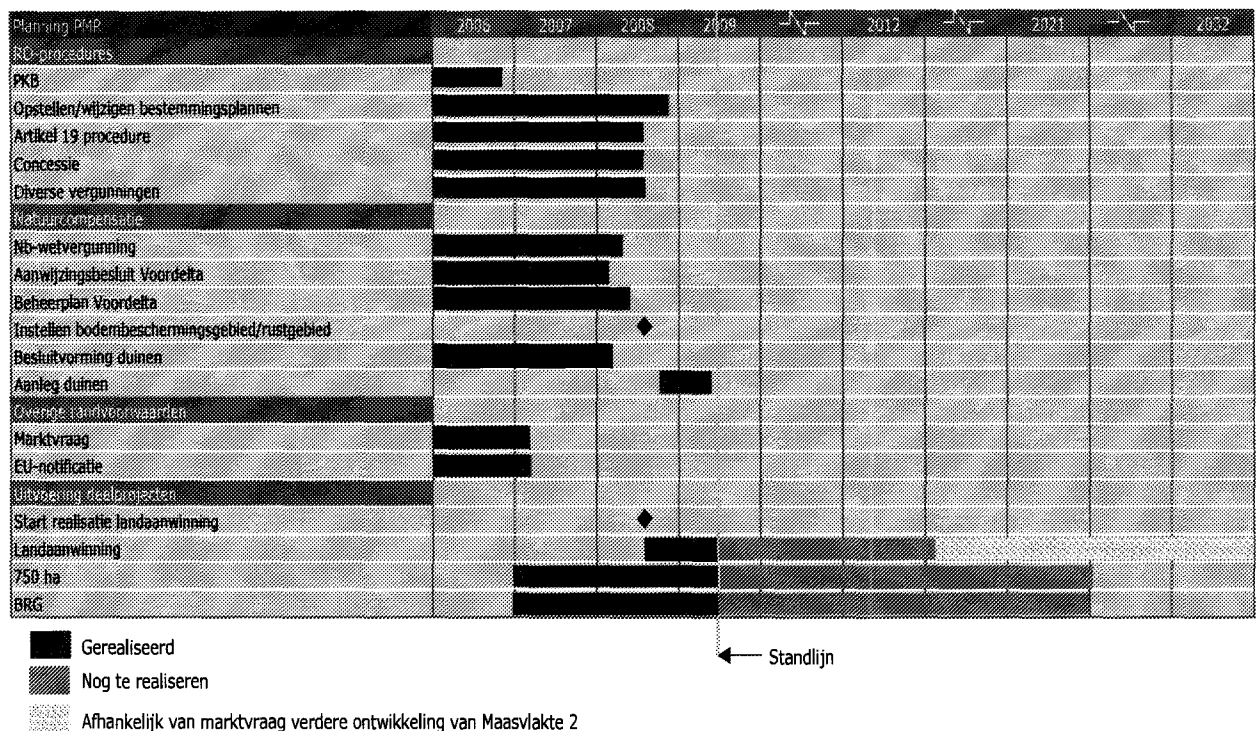
Op 1 september 2008 is gestart met de uitvoering van de landaanwinning. De planning is erop gericht dat in 2013 de eerste schepen aan Maasvlakte 2 kunnen aanmeren. Alle voor de aanleg van Maasvlakte 2 benodigde besluiten zijn inmiddels onherroepelijk. Het bestemmingsplan Maasvlakte 2 en de partiële herzieningen van de bestemmingsplannen Maasvlakte 1981 en Zeegebied 1999 zijn in de vorige verslagperiode goedgekeurd. Hiertegen zijn enkele beroepen ingediend. In oktober 2009 vindt een zitting bij de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State plaats. De uitvoering van de aanleg van de landaanwinning vordert gestaag en verloopt conform de planning van het Havenbedrijf.

De Natuurcompensatie is nagenoeg afgerond. Op 26 november 2008 is gestart met de aanleg van de duincompensatie en eind mei 2009 is de uitvoering van de duincompensatie opgeleverd. Het gebied is afgesloten zodat de natuur de ruimte krijgt om zich te ontwikkelen. Ook de besluitvorming van de Natuurcompensatie verloopt voorspoedig. Het Aanwijzingsbesluit Voordelta is in november 2008 definitief geworden en de Natuurbeschermingswetvergunning is in de verslagperiode onherroepelijk geworden. De beroepen tegen de toegangsbepenkingsbesluiten zijn ingetrokken voor zover deze betrekking hebben op de natuurcompensatie voor Maasvlakte 2. Hiermee ontwikkelt het deelproject Natuurcompensatie zich volgens planning.

Voor de 750 ha natuur- en recreatiegebied zijn belangrijke stappen gezet in de verschillende ruimtelijke procedures. Voor Buytenland zijn de inspraakreacties op het voorontwerpbestemmingsplan verwerkt. Het ontwerpbestemmingsplan Schiezone en het voorontwerpbestemmingsplan Vlinderstrik hebben ter inzage gelegen. Het nieuwe ontwerp van de Groene Verbinding zal in het vierde kwartaal van 2009 worden opgeleverd.

Bij elk van de drie natuur- en recreatiegebieden is sprake van vertragingen ten opzichte van de oorspronkelijke planning. De voortgang van de 750 ha natuur- en recreatiegebied past echter binnen de afspraken in PKB PMR, Uitwerkingsovereenkomst 750 ha en het Uitvoeringsprogramma 750 ha. Er zullen naar verwachting dus geen gevolgen voor de eindplanning optreden.

Voor BRG zijn de eerste (deel)projecten afgerond, bevinden veel projecten zich in de uitvoering en is het grootste deel van de intensiveringsprojecten gerealiseerd. BRG verloopt daarmee volgens planning.



Verbreiding A15 Maasvlakte-Vaanplein

Voor de bereikbaarheid van het havengebied van Rotterdam is de geplande verbreding van de A15 op het stuk Maasvlakte-Vaanplein van belang. Het verbreden van de A15 tussen Maasvlakte en Vaanplein voorziet in extra capaciteit om de autonome groei van het wegverkeer, waaronder de groei als gevolg van Maasvlakte 2, op te vangen. De verbreding van de A15 maakt, evenals Maasvlakte 2, onderdeel uit van het programma Randstad Urgent. Vanuit die samenhang is de prioritering

voor de verbreding van de A15 afgestemd, waarmee een tijdige ontsluiting maximaal is geborgd.

Op 30 juni 2009 is gestart met de inspraak op het ontwerp Tracébesluit A15 Maasvlakte-Vaanplein. In dit kader zijn inspraakavonden georganiseerd.

De planning is erop gericht dat eind 2009 het Tracébesluit zal worden genomen.

4.2 Scope

Hierbij gaat het om scopemutaties voor het Rijk, dus om eventuele afwijkingen van hetgeen is afgesproken in de PKB, het toetskader en de Uitwerkingsovereenkomsten.

Zoals in paragraaf 2.1.3. is aangegeven is er sprake van een scopewijziging bij de natuurcompensatie. Blijkens de Natuurbeschermingswetvergunning is de zeereep als onderdeel van de natuurcompensatie niet meer noodzakelijk. In de voorgaande voortgangsrapportages is aangegeven dat deze scopewijziging geformaliseerd zal worden wanneer de Nb-wetvergunning onherroepelijk is. In de verslagperiode is de Nb-wetvergunning onherroepelijk geworden.

De uitvoerende partijen hebben geen andere scopemutaties gemeld.

4.3 Financiën

In deze paragraaf zijn verschillende dimensies van het Rijksbudget geschetst. Er is ingegaan op de ontwikkeling van het budget en van de post onvoorzien en op de omvang van de aangegane verplichtingen, de verrichte kasuitgaven en de ontvangsten.

4.3.1 Projectbudget

In tabel 1 is het Rijksbudget, gespecificeerd naar de onderscheiden deelprojecten en begrotingshoofdstukken, weergegeven.

De wijzigingen in deze verslagperiode hebben uitsluitend betrekking op prijspeilaanpassingen. In deze Voortgangsrapportage zijn alle deelbudgetten op prijspeil 2009 gebracht.

Tabel 1 Totaal Rijksbudget per departement en per begrotingshoofdstuk, inclusief mutaties (bedragen in mln euro)

Begrotingsartikel	Deelproject	Rijksbudget PKB/ Basisrapportage	Wijzigingen voorgaande perioden	Wijzigingen in verslag- periode	Totaal Rijksbudget
		p-p 2005			p-p. 2009
FES-gereleerd					
IF 16.01	Landaanwinning	637,3	56,1	13,5	706,9
IF 16.01	BTW Landaanwinning	121,1	7,6	2,6	131,3
IF 16.01	BTW Natuurcompensatie	8,7	0,9	0,2	9,8
IF 16.01	Natuurcompensatie	90,6	4,9	1,5	97,0
IF 16.01	Aanpassing landzijdige infra	318,4	19,4	6,8	344,6
Totaal FES-gereleerd		1.176,1	88,9	24,6	1.289,6
Gereleerd aan departementale begrotingen					
IF 16.01	VenW: Uitvoeringsorganisatie	25,0	0,5	0,2	25,7
IF 16.01	VenW: 750ha	29,7	0,6		30,3
IF 16.01	VenW: Groene Verbinding	28,7	1,7	0,5	30,9
Hfd XI, art. 5	VROM: BRG leefbaarheid	34,0	2,0	0,6	36,6
HFD XIV, art. 23.12	LNV: 750ha	89,1	5,2	1,9	96,2
Totaal gereleerd aan departementale begrotingen		206,5	10,0	3,2	219,7
Totaal Rijksbijdrage excl. Onvoorzien		1.382,6	98,9	27,8	1.509,3
IF 16.01	Onvoorzien *	100,9	6,1	2,1	109,1
Totaal Rijksbudget		1.483,5	105,0	29,9	1.618,4

* dit bedrag is thans nog gedeeltelijk gereserveerd in het FES.

4.3.2 Mutatieoverzicht Rijksbudget

Tabel 2 bevat een overzicht van alle budgetmutaties tot nu toe.

Dit mutatieoverzicht bevat conform de afspraken in de Uitwerkingsovereenkomsten uitsluitend die mutaties die een relatie hebben met de verantwoordelijkheid van het Rijk. Dit uitgangspunt impliceert dat alle mutaties, die onder de exclusieve verantwoordelijkheid van de uitvoerende partijen vallen, buiten beschouwing zijn gelaten.

Met de uitvoerende partijen is in het Bestuursakkoord en de Uitwerkingsovereenkomsten een vaste indexering voor prijspeilmutaties afgesproken. Deze is gelijk aan 2% op jaarbasis. Ieder jaar wordt in de Voortgangsrapportage per 1 juli deze overeengekomen prijscompensatie over het betreffende kalenderjaar verwerkt. Voor zover de prijspeilaanpassingen ingevolge het Kabinetbesluit van december 2003 niet zijn gelijk gesteld aan de overeengekomen prijspeilaanpassing van 2%, heeft de dekking van die prijscompensatie plaats binnen de betreffende departementale begrotingshoofdstukken.

De enige uitzondering op deze prijscompensatiesystematiek met een vaste indexering van 2% op jaarbasis betreft het deelbudget Uitvoeringsorganisatie. Hierop is in principe de index Bruto Overheids Investerings (IBOI) van toepassing. Hierop kunnen kortingen plaats hebben.

Tabel 2 Mutatieoverzicht Rijksbudget (bedragen in mln euro)

	Bedrag	Gecommuniceerd met de TK	prijspeil	Bron
	p.p. 2005			
Rijksbijdrage p.p. 2005 conform PKB/ Basisrapportage	1.483,5	1.483,5	2005	Basisrapportage
Scopewijzigingen	0,0	0,0		
Technische mutaties				
- prijscompensatie				
prijspeilaanpassingen 2006	0,0	29,4	2006	VGR-1
prijspeilaanpassingen 2007	0,0	30,2	2007	VGR-2
prijspeilaanpassingen 2008	0,0	29,4	2008	VGR-4
prijspeilaanpassingen 2009	0,0	29,9	2009	VGR-6
Saldo technische mutaties, t.w. prijspeilaanpassingen	0,0	118,9		
Overige aanpassingen	0,0	16,0		VGR-5
Totaal aanpassingen	0,0	134,9		
Totaal verplichtingen- en uitgavenbudget	1.483,5	1.618,4		

4.3.3 *Ontwikkeling post Onvoorzien*

In het Rijksbudget is een post Onvoorzien opgenomen ten behoeve van de uitvoering van het project. Deze post bedraagt € 100,9 mln (p.p. 2005; € 109,1 mln in p.p. 2009).

In de verslagperiode is niet gebleken van ontwikkelingen of aanwijzingen op grond waarvan zou kunnen worden geconcludeerd dat de post Onvoorzien ontoereikend is.

4.3.4 *Aangegane verplichtingen*

Conform de geldende systematiek zijn in deze verslagperiode de in de administratie vastgelegde verplichtingen verhoogd met het overeengekomen indexpercentage van 2% over het nog niet betaalde gedeelte en daarmee op het niveau van prijspeil 2009 gebracht. Het ministerie van VROM heeft de verplichting inzake BRG na de verslagperiode verhoogd met de prijspeilaanpassingen 2008 en 2009. Deze zullen in de volgende voortgangsrapportage worden verwerkt.

Het vorenstaande geldt niet voor de onder VenW ressorterende producten Uitvoeringsorganisatie en Natuurcompensatie, die veel afzonderlijke verplichtingen bevatten. Verplichtingen met betrekking tot deze producten worden vastgelegd, zodra er een individuele verplichting voor een concrete opdracht wordt aangegaan.

Tabel 3 geeft de rijksverplichtingen per deelproject en per departement weer. Het percentage van het Rijksbudget dat per 30 juni 2009 is verplicht, bedraagt 68,3%.

**Tabel 3 Aangegane verplichtingen Rijksbudget
(bedragen in mln euro)**

Artikel begroting	Deelproject	Totaal vorige perioden	Deze periode		Totaal verplicht
			Nieuw aangegane verplichtingen	Negatieve verplichtingen *)	
FES-gerelateerd					
IF 16.01	Landaanwinning	693,4			693,4
IF 16.01	BTW Landaanwinning	128,7			128,7
IF 16.01	BTW Natuurcompensatie	0,0			0,0
IF 16.01	Natuurcompensatie	62,0	12,0	-0,2	73,8
IF 16.01	Aanpassing Landzijdige infra	0,0			0,0
Totaal FES-gerelateerd		884,1	12,0	-0,2	895,9
Gerelateerd aan departementale begrotingen					
IF 16.01	VenW: Uitvoeringsorganisatie	13,5	2,0	-0,2	15,3
IF 16.01	VenW 750 ha	30,3			30,3
IF 16.01	VenW: Groene Verbinding	30,4	0,5		30,9
Hfd XI, art. 5	VROM: BRG leefbaarheid	35,4			35,4
HFD XIV, art. 23.12	LNV 750 ha **)	94,3	1,9		96,2
Totaal gerelateerd aan departementale begrotingen		203,9	4,4	-0,2	208,1
Totaal Verplicht excl. Onvoorzien		1088,0	16,4	-0,4	1.104,0
IF 16.01	Onvoorzien	0			0,0
Totaal verplichtingen		1088,0	16,4	-0,4	1.104,0

*) Negatieve bijstellingen zijn een gevolg van een niet volledige benutting van de contractsom ter zake van een aangegane verplichting, bij voorbeeld omdat minder van de betreffende dienst wordt afgenomen dan gecontracteerd of omdat het opgeleverde product goedkoper is gebleken dan de oorspronkelijke contractsom.

**) LNV heeft als eerstverantwoordelijk departement, mede namens EZ en VROM, een gezamenlijke verplichting vastgelegd voor het deelproject 750 ha. In tabel 3 is het bedrag van deze verplichting in prijspeil 2009 opgenomen. LNV is deze verplichting in 2006 aangegaan voor een bedrag van M€ 104,8. Dit bedrag is ook in de Jaarverantwoording 2006 van LNV opgenomen. Genoemd bedrag is gelijk aan de som van de gezamenlijke jaarbedragen van EZ, VROM en LNV, geïndexeerd naar het jaar waarin de betreffende jaartranche zal worden betaald. Omdat deze systematiek van prijspeilaanpassingen afwijkt van de door de overige departementen gehanteerde systematiek, wordt het verplichtingenbedrag in elke

Voortgangsrapportage herberekend conform de door de overige departementen gehanteerde systematiek van prijspeelaanpassingen. In p.p. 2009 bedraagt de aangegane verplichting € 96,2 (zie ook tabel 1).

4.3.5 *Kasritme*

Per 30 juni 2009 is 10,1% van het Rijksbudget tot betaling gekomen. Tabel 4 bevat het overzicht van de kasuitgaven van het Rijk.

Tabel 4 Overzicht kasuitgaven Rijksbudget (bedragen in mln euro)

Begrotings-artikel	Deelproject	Totaal vorige perioden	Deze periode	Totaal gerealiseerd
FES-gerelateerd				
IF 16.01	Landaanwinning	16,0		16,0
IF 16.01	BTW Landaanwinning			
IF 16.01	BTW Natuurcompensatie			
IF 16.01	Natuurcompensatie	22,0	34,8	56,8
IF 16.01	Aanpassing Landzijdige infra			
Totaal FES-gerelateerd		38,0	34,8	72,8
Gerelateerd aan departementale begrotingen				
IF 16.01	VenW: Uitvoeringsorganisatie	12,6	0,6	13,2
IF 16.01	VenW 750 ha	30,3		30,3
IF 16.01	VenW: Groene Verbinding	7,6	7,8	15,4
Hfd XI, art. 5	VROM: BRG leefbaarheid	7,1		7,1
HFD XIV, art. 23.12	LNV: 750ha	18,5	6,4	24,9
Totaal gerelateerd aan departementale begrotingen		76,1	14,8	90,9
Totaal gerealiseerd excl. Onvoorzien		114,1	49,6	163,7
IF 16.01	Onvoorzien			
Totaal gerealiseerd		114,1	49,6	163,7

4.3.6 *Ontvangsten*

In de verslagperiode zijn geen ontvangsten gerealiseerd.

Tabel 5 Overzicht ontvangsten Rijksbudget (bedragen in euro)

Begrotings- artikel	Deelproject	Totaal vorige perioden	Deze periode	Totaal gerealiseerd
FES-gerelateerd				
IF 16.01	Landaanwinning	16,0		16,0
IF 16.01	BTW Landaanwinning			
IF 16.01	BTW Natuurcompensatie			
IF 16.01	Natuurcompensatie			
IF 16.01	Aanpassing Landzijdige infra			
Totaal FES-gerelateerd		16,0	0,0	16,0
Gerelateerd aan departementale begrotingen				
IF 16.01	VenW: Uitvoeringsorganisatie			
IF 16.01	VenW 750 ha			
IF 16.01	VenW: Groene Verbinding			
Hfd XI, art. 5	VROM: BRG leefbaarheid			
HFD XIV, art. 23.12	LNV: 750ha			
Totaal gerelateerd aan departementale begrotingen				
Totaal gerealiseerd excl. Onvoorzien		16,0	0,0	16,0
IF 16.01	Onvoorzien			
Totaal gerealiseerd		16,0	0,0	16,0

4.4 Rijksrisico's

4.4.1 *Het risicomanagement*

In deze paragraaf wordt ingegaan op de belangrijkste geïdentificeerde risico's met betrekking tot de doelen en taken van het Rijk bij de realisatie van PMR.

De keuze hoe met de risico's (onzekerheid = kans x gevolg) wordt omgegaan (accepteren, beheersen of overdragen) wordt bepaald door de omvang van die risico's. De beheersstrategie is erop gericht de kans op het optreden van een risico en/of de gevolgen ervan te verlagen tot een acceptabel niveau. Het Rijk onderhoudt een risicolijst en rapporteert de belangrijkste rijksrisico's.

De uitvoerende partijen hebben elk voor hun deelproject een eigen risicoprofiel. Zij managen dit risicoprofiel zelf. Hierover wordt in deze rapportage niet gerapporteerd, tenzij het betreffende risico samenvalt met of kan leiden tot een gevolg voor het Rijk.

4.4.2 *De belangrijkste risico's*

Vanwege het behalen van de mijlpalen van de start van de landaanwinning en de duincompensatie is het risicoprofiel sterk gedaald.

Tijdige natuurcompensatie

De start van de landaanwinning kon pas plaatsvinden als de betreffende natuurcompensatie is verzekerd. De natuurcompensatie voor de landaanwinning bestaat uit een bodembeschermingsgebied en drie daarbinnen gelegen rustgebieden in de Voordelta en uit duincompensatie bij Delfland ter compensatie van het gebruik.

Alle besluiten die nodig zijn voor het tot stand brengen van de natuurcompensatie zijn genomen. De besluiten voor de duincompensatie zijn inmiddels onherroepelijk. Hetzelfde geldt voor het Aanwijzingsbesluit Voordelta. De op het Aanwijzingsbesluit gebaseerde toegangsbeperkingsbesluiten voor de natuurcompensatie in de Voordelta zijn weliswaar van kracht, maar nog niet onherroepelijk. Er lopen nog beroepsprocedures tegen de toegangsbeperkingsbesluiten, maar de beroepen die betrekking hebben op de natuurcompensatie van Maasvlakte 2 zijn ingetrokken. In dit kader zijn is door het Havenbedrijf Rotterdam een overeenkomst gesloten met Faunabescherming. De toegangsbeperkingsbesluiten zijn echter ook van toepassing op Natura2000-gebieden en juridische ontvlechting van beroepsgronden blijkt complex. Indien de uitspraken over deze besluiten ongunstig uitvallen, dan valt niet uit te sluiten dat dit vertragingseffecten met zich meebrengt voor de landaanwinning.

Beheersmaatregel: de resterende risico's worden ingeperkt door een zorgvuldige en intensieve afhandeling van de beroepen.

Tijdig doorlopen van de 'randvoorwaardelijke' procedures

Voor de uitvoering van de landaanwinning zijn, naast de NB-wetvergunning en de natuurcompensaties, ruimtelijke besluiten en primaire vergunningen noodzakelijk.

Nadat de laatste beroepen zijn ingetrokken zijn in de rapportageperiode de laatste primaire vergunningen onherroepelijk geworden, te weten de verleende Concessie, de vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 en de vrijstelling ex art. 19 WRO van het bestemmingsplan Maasvlakte '81.

Het gebruik van Maasvlakte 2 wordt in ruimtelijke zin vastgelegd in het bestemmingsplan Maasvlakte 2 en in de herziening van twee bestaande bestemmingsplannen voor de inpassing van de geluidcontour van Maasvlakte 2. In de vorige verslagperiode zijn deze bestemmingsplannen goedgekeurd door Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland. Het bestemmingsplan Maasvlakte 2 heeft tot 29 januari 2009 ter inzage gelegen. Op het moment van rapportage loopt nog een viertal beroepen, die kunnen leiden tot een (partiële) vernietiging door de Raad van State. Dit heeft geen directe consequenties voor de aanleg van Maasvlakte 2.

Beheersmaatregel: de resterende risico's worden ingeperkt door een zorgvuldige en intensieve afhandeling van de beroepen.

Borgen van samenhang PKB-doelstellingen

PMR bestaat uit een balans tussen economie en leefbaarheid (de dubbele doelstelling), welke is vertaald in een drietal deelprojecten: landaanwinning met

verplichte natuurcompensatie, 750 ha natuur- en recreatiegebied en leefbaarheids- en intensiveringsprojecten in Bestaand Rotterdams Gebied (BRG). Elk deelproject heeft een eigen uitvoeringsdynamiek, waardoor de deelprojecten mogelijk niet tegelijkertijd worden gerealiseerd. De PMR partners zullen bevorderen dat alle deelprojecten binnen hun eigen planning worden gerealiseerd.

Beheersmaatregel: Op dit moment is er geen aanleiding om de intensiteit van de coördinatie te wijzigen. De deelprojecten verlopen vrijwel volgens schema. De landaanwinning met de bijbehorende natuurcompensatie is in uitvoering. De resterende beroepsprocedures vergen daar nog de aandacht van alle betrokken partijen. Grote delen van BRG zijn in uitvoering. Vanuit de samenhang binnen PMR richt de aandacht zich in toenemende mate op de besluitvorming van de 750 ha natuur- en recreatiegebied, waarvoor begin 2010 beslissende stappen gezet moeten worden. Met het besluit om de PKB PMR in de AMvB ruimte op te nemen wordt de doorzetkracht van de PKB onder de nieuwe Wro gewaarborgd.

Ontsluiting Maasvlakte

Het verbreden van de A15 tussen Maasvlakte en Vaanplein voorziet in extra capaciteit om de autonome groei van het wegverkeer, waaronder de groei als gevolg van Maasvlakte 2, op te vangen. De verbreding van de A15 maakt, evenals Maasvlakte 2, onderdeel uit van het programma Randstad Urgent. Vanuit die samenhang is de prioritering voor de verbreding van de A15 afgestemd, waarmee een tijdige ontsluiting maximaal is geborgd. Het Ontwerp Tracébesluit A15 (OTB A15) is vastgesteld en ligt ter inspraak.

Uitvoering binnen de kaders

Nu de deelprojecten overgaan van planvorming naar uitvoering ontstaat de behoefte bij de PMR-partijen en bij de betrokken maatschappelijke partijen om na te gaan of de uitvoering plaatsvindt binnen de kaders van de genomen besluiten en of de projecten met elkaar voldoen aan de vooraf gestelde doelen.

Beheersmaatregel: Binnen elk besluit zijn voorwaarden gesteld aan monitoring en evaluatie. De programma's die daarvoor worden ingesteld leveren inzicht op in de uitvoering en de effecten daarvan. Elk bevoegd gezag krijgt daarmee de informatie die nodig is om zeker te stellen dat de uitvoering plaatsvindt overeenkomstig de genomen besluiten en bijdraagt aan de afgesproken doelen. In het convenant Visie en Vertrouwen zijn afspraken gemaakt om deze informatie in samenhang te bezien en te delen met de betrokken maatschappelijke partijen.

4.5 Borging van de afspraken en kwaliteit

In december 2008 is de projectorganisatie PMR opgeheven en is het project PMR overgedragen aan de lijnorganisatie binnen het ministerie van Verkeer en Waterstaat. Bij de overdracht van de activiteiten zijn het Beheersmodel PMR en het Risicomanagementplan PMR aangepast aan de actuele projectomstandigheden. In de voorgaande voortgangsrapportage (VGR 5) is aangekondigd dat in het kader van de formele afronding van de overdracht een audit zou worden uitgevoerd naar de wijze waarop de activiteiten zijn overgedragen. De doelstelling van de interne

audit was het beoordelen van de volledigheid van het overdrachtdossier, de aangereikte beheersprocessen en de wijze waarop deze processen binnen de lijnorganisatie zijn vormgegeven. De audit heeft tot de conclusie geleid dat het overdrachtdossier op een zorgvuldige wijze is samengesteld en dat het overdrachtdossier een gedegen startdocument vormt voor de lijnorganisatie. Verder zijn enkele kleine aanbevelingen gedaan.

Bijlage

Lijst van documenten

Deze lijst bevat de documenten die inzake PMR in de verslagperiode aan de Tweede Kamer zijn gestuurd:

- Kamerstuk 24691 nr. 99, *Ruimtetekort in mainport Rotterdam; Brief minister ter aanbieding van de vijfde Voortgangsrapportage PMR (periode 1 juli 2008 - 31 december 2008)*, 14 april 2009;
- Kamerstuk 24691 nr. 99, *Voortgangsrapportage 5 PMR Natuurcompensatie (bijlage bij 24691, nr. 99)*, 10 april 2009;
- Kamerstuk 24691 nr. 99, *Voortgangsrapportage 5 PMR; Project Mainportontwikkeling Rotterdam (bijlage bij 24691, nr. 99)*, 10 april 2009;
- Kamerstuk 24691 nr. 99, *PMR Voortgangsrapportage 2008 Bestaand Rotterdams Gebied (bijlage bij 24691, nr. 99)*, 10 april 2009;
- Kamerstuk 24691 nr. 99, *Vijfde Voortgangsrapportage PMR/750ha (bijlage bij 24691, nr. 99)*, 10 april 2009;
- Kamerstuk 24691 nr. 99, *Voortgangsrapportage PMR PMV2 (bijlage bij 24691, nr. 99)*, 10 april 2009.

Bijlage

Afkortingenlijst

750 ha	Deelproject 750 hectare natuur- en recreatiegebied
A-besluit	Aanwijzingsbesluit Voordelta
AMvB	Algemene Maatregel van Bestuur
BRG	Deelproject Bestaand Rotterdams Gebied
Commissie m.e.r.	Commissie van de milieueffectrapportage
DG	Directeur-Generaal
EZ	Ministerie van Economische Zaken
FES	Fonds Economische Structuurversterking
FF-ontheffing	Ontheffing Flora- en Faunawet
GS	Gedeputeerde Staten
HbR	Havenbedrijf Rotterdam N.V.
HFD	Hoofdstuk
IBOI	Indexering Bruto Overheidsinvesteringen
IF	Infracfonds
LNV	Ministerie van Landbouw Natuur en Voedselkwaliteit
MER	Milieueffectrapportage
MER Aanleg	Milieueffectrapportage mbt aanleg van Maasvlakte 2
MER Bestemming	Milieueffectrapportage mbt gebruik van Maasvlakte 2
MEP	Monitorings- en evaluatieprogramma
MV2	Maasvlakte 2
Nb-wet	Natuurbeschermingswet 1998
Nb-wetvergunning	Natuurbeschermingswetvergunning 1998
OMP	Overleg Maatschappelijke Partijen
OTB	Ontwerp Tracé Besluit (tbv A15 Maasvlakte Vaanplein)
PKB	Planologische Kernbeslissing
PMR	Project Mainportontwikkeling Rotterdam
p.p.	Prijospel
TK	Tweede Kamer
UWO	Uitwerkingsovereenkomst
VenW	Ministerie van Verkeer en Waterstaat
VGR	Voortgangsrapportage
VR0M	Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer
Wbr-vergunning	Wet beheer Rijkswaterstaatswerken vergunning
WRO	Wet op de Ruimtelijke Ordening